

Povijesno-pravna analiza Rimske Kurije

Perak, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology in Đakovo / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:120:533140>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

Povijesno – pravna analiza Rimske kurije
Diplomski rad

Mentor:

Doc. dr. sc. Zdenko Ilić

Studentica:

Martina Perak

Đakovo, 2023.

Sadržaj

Sažetak	1
Summary	2
Uvod.....	3
1. Pojam i kratki povijesni pregled Rimske kurije.....	5
2. Reforme Rimske kurije	8
2.1. Pavao VI.	8
2.2. Ivan Pavao II.....	10
2.2.1. Apostolska konstitucija <i>Pastor Bonus</i>	11
2.2.1.1. Opće odredbe	11
2.2.1.2. Državno tajništvo	12
2.2.1.3. Kongregacije	13
2.2.1.4. Sudišta	21
2.2.1.5. Papinska vijeća.....	21
2.2.1.6. Službe.....	24
2.2.1.7. Ostale ustanove Rimske kurije.....	24
2.2.1.8. Odvjetnici.....	24
2.2.1.9. Ustanove povezane sa Svetom Stolicom.....	25
2.3. Benedikt XVI. – izmjene u Kuriji	26
3. Papa Franjo – reforma Rimske kurije danas	28
3.1. Apostolska konstitucija <i>Praedicate Evangelium</i>	34
3.2. Struktura Rimske kurije.....	39
Zaključak	45
Literatura.....	47

Sažetak

Povijesno – pravna analiza Rimske kurije

U prvim stoljećima Crkve rimski prvosvećenici izrazili su potrebu za pomoćnicima jer nitko sam ne može savršeno izvršavati sve poslove, posebice ako ih ima više ili ako su značajniji. Tako se javila potreba za oblikovanjem i organizacijom Rimske kurije, a njezino uređenje rezultat je dugotrajnog procesa.

Kao što i sam naslov kaže, ovaj rad posvećen je povijesno-pravnoj analizi Rimske kurije. Rad je podijeljen u tri poglavlja. U prvom poglavlju prikazan je pojam Rimske kurije. Naglasak je na povijesnom pregledu i biti Kurije, ali i njezinim pravnim okvirima koje je dobivala kroz povijest. Što je Crkva više rasla i širila se, više je jačala svoju strukturu i organizaciju. Samim time Rimska kurija je bila podložna promjenama. Stoga je u drugom poglavlju prikazana reforma Rimske kurije za vrijeme Pavla VI., te Ivana Pavla II. Detaljno je obrađena apostolska konstitucija o Rimskoj kuriji Pastor Bonus te uređenje Rimske kurije. Prikazane su izmjene u Rimskoj kuriji koje je donio papa Benedikt XVI. U trećem poglavlju prikazano je djelovanje i zalaganje pape Franje za reformom Rimske kurije, kao i njegove temeljne misli o Kuriji. Predstavljen je dokument kojim je završena dugo iščekivana reforma Rimske kurije – apostolska konstitucija Praedicate Evangelium. Prikazana je struktura Rimske kurije, a naglasak je stavljen na novosti koje su donesene reformom. Rad završava zaključkom o važnosti Rimske kurije i njezina djelovanja, ali i stalnim promjenama koje su imale za cilj prilagoditi je zahtjevima vremena, te da ustanove Rimske kurije postanu prikladnije za postizanje svrhe za koju su ustanovljene.

Ključne riječi: *Rimska kurija, reforma, Crkva, papa, Pastor Bonus, Praedicate Evangelium*

Summary

Historical-legal analysis of the Roman Curia

In the first centuries of the Church, the Roman Pontiffs expressed the need for assistants because no one can perfectly perform all the tasks alone, especially if there are more of them or if they are more important. So, the need arose for the formation and organization of the Roman Curia, and its arrangement is the result of a long-term process.

As the title suggests, this paper is devoted to the historical-legal analysis of the Roman Curia. The paper is divided into three chapters. The first chapter presents the concept of the Roman Curia. The emphasis is on historical review and Curia's essence, but also its legal frameworks that it has gained through history. The more the Church grew and expanded, the more it strengthened its structure and organization. Therefore, the Roman Curia was subject to change. Thus, the second chapter describes the reform of the Roman Curia during the time under Paul VI., and John Paul II. The Apostolic Constitution on the Roman Curia, Pastor Bonus, and the organization of the Roman Curia are discussed in detail. The changes are shown in the Roman Curia that are brought by Pope Benedict XVI. In the third chapter is shown Pope Francis's work and commitment to reform the Roman Curia and his fundamental thoughts on the Curia. A document is presented that completed the long-awaited reform of the Roman Curia - the Apostolic Constitution Praedicate Evangelium. The structure of the Roman Curia is shown and the innovations introduced by the reform are highlighted. The paper concludes with a conclusion on the importance of the Roman Curia and its activities, but also on the constant changes that aimed to adapt it to the requirements of the time, and to make the institutions of the Roman Curia more suitable for achieving the purpose for which they are established.

Keywords: *Roman Curia, reform, Church, Pope, Pastor Bonus, Praedicate Evangelium.*

Uvod

Tema ovog diplomskog rada je povijesno – pravna analiza Rimske kurije. Rimsku kuriju predstaviti ćemo u dva vida. Prvi vid je povijesni gdje ćemo pratiti mijene Rimske kurije od njezinih začetaka do danas. Drugi vid je pravni te se temelji na apostolskim konstitucijama *Pastor Bonus* i *Praedicate Evangelium*, dva dokumenta koja su ključna za organizaciju Rimske kurije. Rad je podijeljen u tri dijela.

U prvom dijelu govorit ćemo o samom pojmu Rimske kurije, kao i njezinim značajkama. Zatim ćemo predstaviti tijek organizacije Rimske kurije. Početke Rimske kurije možemo pronaći već u prvim stoljećima Crkve. Povijesno su važna tri razdoblja – razdoblje prezbiterija i sinoda, razdoblje konzistorija te razdoblje kongregacija. Cilj je prikazati nastanak Rimske kurije, ali i stalne promjene/reforme kojima je bila podložna od samih početaka. Značajnije promjene u organizaciji Kurije uveli su Siksto V. apostolskom konstitucijom *Immensa aeterni Dei* u 16. stoljeću te Pio X. apostolskom konstitucijom *Sapienti consilio* u 20. stoljeću. Odredbe koje su bile donesene za vrijeme Pija X. bile su na snazi sve do konca II. vatikanskog sabora. Zatim ćemo prikazati zalaganje i želju crkvenih otaca na II. vatikanskom saboru za reorganizacijom Rimske kurije.

U drugom dijelu ovog rada naglasak ćemo staviti na gore spomenute promjene u organizaciji Rimske kurije – reforme nakon II. vatikanskog sabora. Kao što smo već rekli, Rimski kurija je od svojih početaka bila u stalnoj potrebi reforme, a sve s ciljem kako bi se prilagodila potrebama vremena, crkvenog života, ali i kako bi što bolje obavljala poslanje Crkve u svijetu. Govorit ćemo o tijeku reforme Rimske kurije za vrijeme Pavla VI. i apostolskoj konstituciji *Regimini Ecclesiae universae*. Težnja pape Pavla VI. bila je uskladiti uređenje Rimske kurije sa zahtjevima II. vatikanskog sabora, no spomenutom reformom nisu bili zadovoljni svi. Šesnaest godina nakon objave *Regimini Ecclesiae universae* papa Ivan Pavao II. osnivanjem Komisije započinje rad na reformi Rimske kurije. Prikazat ćemo apostolsku konstituciju *Pastor Bonus*, to jest uređenje Rimske kurije koje je nastalo ovom reformom. Dotaknuti ćemo se i kardinala Franje Šepera, prvog Hrvata i prvog stranca, koji je bio prefekt Kongregacije za nauk vjere. Također, predstaviti ćemo izmjene koje je u Rimsku kuriju donio Benedikt XVI.

U trećem dijelu govorit ćemo o zalaganjima pape Franje za reformom Rimske kurije. Već na samom početku pontifikata papa Franjo najavio je reformu Rimske kurije

koju su svi željno iščekivali. Prikazat ćemo tijekom reforme, promjene koje su postupno uvedene te dokument kojim je završena reforma Rimske kurije – Apostolsku konstituciju *Praedicate Evangelium*. Prikazat ćemo strukturu Rimske kurije sadržanu u Konstituciji, te koje su to povijesne novine uvedene u Rimsku kuriju.

1. Pojam i kratki povijesni pregled Rimske kurije

Rimska kurija (lat. *Curia Romana*) je skup središnjih crkvenih tijela i ureda koji pružaju svoju suradnju rimskom prvosvećeniku u vršenju općih poslova Crkve. Ona u njegovo ime i njegovom vlašću vrši službu na dobrobit i na služenje Crkava, te je kao takva prijeko potrebno sredstvo.¹

Luigi Chiappeta opisuje značenje Rimske kurije te tvrdi kako ona ima osam značajki. Prva značajka je *ekleziološka* jer ona pomaže u općem poslanju Crkve. Druga značajka je *ministerijalna* – uslužna, kako papi tako i Crkvi. Nadalje Kurija je *vikarska* jer djeluje u ime pape i obavlja njegove zadaće. Četvrta značajka je *đakonska* jer je na stalnu uslugu biskupima ordinarijima. Zatim *kolegijalna* – povezuje papu i zbor biskupa. Zauzeta je za sveopću suradnju u Crkvi te je to njena *komunitarna* značajka. Rimska kurija ima i *pastoralnu* zadaću jer je sva djelatnost kurije, od teološke do pravne pod vidom pastoralnih djelatnosti. Kurija je u svemu *nada* i *oslonac* papi i to je njezina osma značajka.²

Oblikovanje i organizacija Rimske kurije rezultat su dugotrajnog procesa. Već u prvim stoljećima Crkve javila se potreba rimskih prvosvećenika za suradnicima kako bi mogli što bolje obavljati svoju važnu pastoralnu službu, koja se vremenom sve više širila i postajala sve važnija.

Povijesno gledano, organizaciju Rimske kurije možemo podijeliti u tri razdoblja.³ Prvo razdoblje je razdoblje prezbiterija i sinoda i ono obuhvaća vremenski period od 4. do 10. stoljeća. Rimski su se prvosvećenici u promicanju dobrobiti opće Crkve u najranijim vremenima najvećim dijelom koristili uslugama i radom prezbitera i đakona koji su pripadali Rimskoj Crkvi. Oni su se sastajali zbog redovitih pitanja crkvenog upravljanja. Sinode ili sabori bavili su se ne samo pitanjima koja su se ticala nauka i učiteljstva, nego su postupali i kao sudovi na kojima su se rješavale biskupske parnice koje su bile podnesene rimskom prvosvećeniku.⁴ Nakon razdoblja prezbiterija i sinoda slijedi razdoblje konzistorija. Sve veću važnost u rimskoj Crkvi od 11. st. počinju imati kardinali. Od 1059. godine sudjeluju u izboru pape pa su se tako rimski

¹ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga II., Božji narod*, Đakovo, 2009., str. 64.

² Usp. P. PRANJIĆ, *Božji narod, II. knjiga Zakonika kanonskog prava; kanoni 204 – 746 s komentarom*, KBF Sarajevo, 2012., str. 163.

³ Usp. *Isto*, str. 64.

⁴ Usp. Josip ŠALKOVIĆ, *Kanonskopravno uređenje u vrijeme Ivana Pavla II.* u: Ivan Pavao II: poslanje i djelovanje, Glas Koncila, Zagreb, 2007. str. 294.

prvosvećenici sve više služili suradnjom kardinala. Uloga sinode ili sabora postupno se smanjivala, a na kraju je i prestala. Posljednje razdoblje je razdoblje kongregacija i ono traje od 16. st. pa sve do danas. Organizirao ju je Siksto V. apostolskom konstitucijom *Immensa aeterni Dei* 2. siječnja 1588. godine. Ovom konstitucijom ustanovio je petnaest ureda s namjerom da se jedan Kardinalski zbor nadomjesti s više zborova, sastavljenih od kardinala, ali da se vlast tih zborova ograniči na neko određeno polje i na određeni predmet. Ustanovljenjem Kongregacija rimski prvosvećenici počeli su se sve više služiti zbornim vijećima pa je izvorna zadaća i važnost konzistorija postajala sve manja. Ovakvo uređenje Rimske kurije bilo je na snazi sve do Pija X. On je 29. lipnja 1908. godine apostolskom konstitucijom *Sapienti consilio* učinio reformu s namjerom da Rimska kurija bude uređena na odgovarajući i svima jasan način, te da tako lakše može pružati svoj rad i potpunije pomagati rimskom prvosvećeniku i Crkvi. Posebni učinci ove obnove bili su: Sveta rimska rota koja je sa službom prestala 1870. godine, a obnovljena je da bi obavljala sudske poslove, a kongregacije su bile samo upravne ustanove. Obnovljeno je načelo da kongregacije imaju svoje pravo koje ne dodjeljuju nikom drugom, to jest da pojedine stvari mora rješavati mjerodavni ured, a ne više ureda istodobno.⁵ Obnova Pija X. kasnije je u Zakoniku kanonskog prava iz 1917. potvrđena i dopunjena te je ostala gotovo nepromijenjena sve do završetka II. vatikanskog sabora.

Rimska kurija često je bila napadnuta žestokim kritikama i osporavanjima, a takvo stanje još i danas traje, iako je umjerenije. O Rimskoj kuriji raspravljali su i saborski oci u dekretu *Christus Dominus*. Oni su zaželjeli preuređenje Rimske kurije te su donijeli određene kriterije za preuređenje. Smatrali su da Rimska kurija treba imati novu strukturu⁶: »Oci Svetog Sabora, međutim, žele da se u tim uredima, koji su, istina, rimskom biskupu i pastirima Crkve pružili veliku pomoć - provede nova organizacija, koja će više odgovarati potrebama vremena, krajeva i obreda, napose u pogledu njihova broja, naziva, mjerodavnosti, načina rada i međusobnog usklađivanja poslova«. ⁷ Saborski oci uvidjeli su potrebu mijenjanja strukture. To nije značilo mijenjanje nekih temeljnih crta uređenja, nego potrebu da se organizacija Rimske kurije prilagodi izazovima novih vremena s ciljem što boljeg djelovanja i ostvarivanja svrhe za koju su

⁵ Usp. IVAN PAVAO II., *Pastor Bonus*, Apostolska konstitucija o Rimskoj kuriji, u: Zakonik kanonskog prava proglašen vlašću Ivana Pavla II., s izvorima, Glas Koncila, Zagreb, 1996. str. 883. (dalje: PB)

⁶ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga II., Božji narod*, Đakovo, 2009., str. 65.

⁷ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Christus Dominus*, Dekret o pastirskoj službi biskupa, KS, Zagreb, 2008., br. 9. (dalje: CD)

uredi ustanovljeni. Željeli su da uredi Rimske kurije odražavaju stvarnu univerzalnost (internacionalizacija)⁸, svi uredi osnovani su za dobro čitave Crkve, a njihovi članovi trebaju biti birani iz raznih krajeva Crkve, kako bi odražavali zajedništvo, ali i univerzalnost Crkve. Smisao je internacionalizacije bio da u Kuriji djeluju osobe koje sa sobom donose različita crkvena iskustva i poglede te na taj način šire njezine obzore: »Ti su uredi osnovani za dobro čitave Crkve. Zbog toga se, nadalje, izražava želja da se njihovi članovi, službenici i savjetnici, kao i legati rimskog biskupa - koliko je to moguće - što više uzimaju iz raznih krajeva Crkve, da bi na taj način uredi, odnosno središnji organi, zaista odražavali univerzalno obilježje Crkve«⁹. Saborski oci smatrali su prikladnim da se kao članove ureda Rimske kurije biraju i biskupi, tako se preko Rimske kurije zborni duh između biskupa i rimskog prvosvećenika konkretno ostvaruje i proteže na čitavu Crkvu. Biskupi svojim mišljenjem mogu pomoći rimskom prvosvećeniku te tako doprinijeti jasnijem, potpunijem, boljem ostvarivanju potreba koje Crkva ima: »Izražava se, nadalje, želja da se među članove ureda biraju i neki od biskupa, osobito dijecezanskih, kako bi oni bili u stanju da vrhovnom prvosvećeniku potpunije iznesu mišljenja, želje i potrebe svih Crkvi«¹⁰. Na koncu, saborski oci zalagali su se za decentralizaciju - Crkva nije monolitno strukturirana zajednica sa središnjom upravom. Crkva je prema svom vlastitom nauku zajednica Crkava od kojih svaka ima svoje mjesto i ulogu u životu opće Crkve, a biskupi nisu puko sredstvo i službenici pape bez vlastite odgovornosti: »Biskupima, kao apostolskim nasljednicima, pripadaju po sebi u biskupijama koje su im povjerene sva redovita, vlastita i neposredna vlast koja se traži za izvršavanje njihove pastirske službe«¹¹. U tom duhu Pavao VI. pristupio je preuređivanju Rimske kurije.

⁸ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga II., Božji narod*, Đakovo, 2009., str. 65.

⁹ CD, br. 10

¹⁰ CD, br. 10

¹¹ CD, br. 8

2. Reforme Rimske kurije

2.1. Pavao VI.

Pavao VI. najavio je reformu Rimske kurije 22. rujna 1963. godine. Težio je izmjeni sastava i duha Kurije, a novo lice Crkve, otkriveno na II. vatikanskom saboru, spontano je pridonijelo prilagođavanju Rimske kurije potrebama vremena, krajeva i obreda.¹² Rad na reorganizaciji Kurije trajao je četiri godine. 12. kolovoza 1967. godine objavljen je papin motu proprij *Pro comperto sane* kojim se Rimska kurija proširuje na 87 punopravnih članova – dijecezanskih biskupa. To je prvi put u povijesti Crkve da biskupi postaju članovi Kurije, do tada su članovi bili samo kardinali. Motu proprijem je određeno da će se imenovanjem dijecezanskih biskupa za članove Kurije paziti na proporcionalnost po kontinentima, a sve kako bi se u Rimskoj kuriji ostvarilo predstavništvo univerzalne Crkve. Nekoliko dana nakon motu proprija *Pro comperto sane*, 15. kolovoza, papa Pavao VI. donosi novu apostolsku konstituciju *Regimini Ecclesiae universae* koja donosi detaljne norme za reformu Rimske kurije.¹³

U prvom dijelu konstitucije naznačeni su problemi i razlozi zbog kojih je potrebna reforma. Struktura Rimske kurije nije se značajno mijenjala od vremena pape Siksta V. u 16. stoljeću, a neke manje promjene unio je papa Pio X. Potreba za reformom osjećala se dulje vrijeme. Kao što smo već rekli, biskupi na Koncilu nekoliko su puta pokretali pitanje reforme Rimske kurije. Stoga je Pavao VI. sastavio posebno povjerenstvo kako bi pripravilo reformu Kurije. Povjerenstvo je uvažilo mišljenje mnogih biskupa te se savjetovalo sa svim već postojećim kongregacijama. Vodili su se povijesnim iskustvom koje svjedoči da je Kurija bila vrlo važna ustanova u upravljanju Crkvom, no suvremene potrebe tražile su prilagodbu strukture i rada Kurije.¹⁴ Najvažnija novost, koja je već izražena motu proprijem, je ta da biskupi iz različitih dijelova svijeta, koje izabere biskupska konferencija, a potvrdi papa, ulaze kao punopravni članovi plenarnih sastanaka rimskih kongregacija. Dolazi do internacionalizacije Rimske kurije. Do tada su članovi Kurije, jednim dijelom zbog toga što Kurija djeluje u Italiji, uglavnom bili Talijani. No, internacionalizacijom biskupi mogu bolje i savršenije priopćiti papi mentalitet, želje i potrebe cijele Crkve. Od članova Rimske kurije tražilo se da budu

¹² Usp. PB, str. 885.

¹³ Glas Koncila, 27. kolovoza 1967. godine, 17, VI. (110), Zagreb

¹⁴ Glas Koncila, 27. kolovoza 1967. godine, 17, VI. (110), Zagreb

ljudi izvanrednih osobina, zdrave i duboke pobožnosti. Iznad svega nesebični, ne smiju biti pohlepni za častima i vlašću. Svoj položaj moraju shvaćati i vršiti u duhu služenja zajednici. Također, naglašavalo se kako članovi Kurije moraju biti ljudi svježih životnih snaga, no, nije određena posebna životna dob.¹⁵ Jedna od značajnih promjena jest i to da kardinali prefekti određenih kongregacija neće više biti imenovani doživotno, nego na pet godina. Nakon isteka vremenskog roka papa im može produžiti mandat. Na ovaj način je u strukturu Rimske kurije uneseno načelo izmjenjivosti osoba na visokim položajima. Apostolska konstitucija ističe da se pripadanje uredima Svete Stolice smatra službom, a ne karijerom.

Pavao VI. odredio je uređenje Kurije, mjerodavnost i način postupanja već postojećih ureda, njihovo daljnje izvršavanje jurisdikcijske ili upravne službe. Također, ustanovio je i nove urede čija je zadaća bila promicanje pojedinačnih pastoralnih djelatnosti u Crkvi. Pobriniu se i za usklađivanje među uredima preko sastanaka kardinala voditelja koji bi se odvijali povremeno s ciljem da se na uzajamnim savjetovanjima točno ispituju zajednički problemi. Uveo je drugi odsjek u sudu Apostolske signature radi prikladnije zaštite bitnih vjerničkih prava. Pet godina nakon objavljivanja apostolske konstitucije *Regimini Ecclesiae universae*, Pavao VI. zapovjedio je da se provedena obnova procjeni, ali i da se točno istraži slaže li se ona doista sa zahtjevima II. vatikanskog sabora i odgovara li potrebama kršćanskog naroda i građanskog društva. Kako bi se ta zadaća ispunila određeno je povjerenstvo, to jest posebno tijelo prelata s kardinalom na čelu, koje je sve do smrti Pavla VI. vršilo svoj posao.

Ovom preobrazbom Rimska kurija doživjela je duboku i pozitivnu promjenu. Međutim, novo uređenje nije zadovoljilo sve. I dalje su se tražile promjene i strukturiranje koje bi bilo još učinkovitije. Tako je pripremljen novi nacrt koji je bio predmet složenih rasprava od strane Kardinalskog zbora. Zbog osjetljivosti i složenosti problema, objavljivanje nacrta je kasnilo. Rimska kurija je crkvena ustanova, a njezina struktura i funkcije mijenjaju se u skladu s vremenom, ali i prema nastanku novih zahtjeva i potreba. No, važno je istaknuti da je poželjno sačuvati temeljne i stalne linije.

¹⁵ Glas Koncila, 27. kolovoza 1967. godine, 17, VI. (110), Zagreb

Očuvanjem temeljnih i stalnih linija Kuriji će se omogućit da sačuva nepromijenjenom njezinu crkvenu strukturu.¹⁶

2.2. Ivan Pavao II.

Papa Ivan Pavao II. već je na samom početku pontifikata iskazao želju za reorganizacijom Rimske kurije. On je tražio mišljenje ureda i zahtijevao sud Kardinalskog zbora o Rimskoj kuriji. Dva puta su kardinali, sazvani u generalni konzistorij, raspravljali i davali savjete o postupku i načelima uređenja Rimske kurije. U studenom 1983. Ivan Pavao II. osnovao je posebnu Komisiju kojom je predsjedao kardinal Aurelio Sabatini. Kao plod općeg savjetovanja i rada Komisije nastao je Nacrt posebnog zakona o Rimskoj kuriji. Taj Nacrt ispitivali su svi kardinali, patrijarsi istočnih crkava, biskupske konferencije i uredi Rimske kurije, a ispitan je i na plenarnoj skupštini kardinala, kao i na izvanrednoj sinodi 1985. U siječnju 1986. imenovano je Povjerenstvo kardinala kojem je predsjedao kardinal Sebastiano Baggio. Ono je imalo zadatak, imajući u vidu primjedbe i savjete dobivene iz mnogobrojnih savjetovanja, pripremiti poseban zakon o Rimskoj kuriji u skladu s novim Zakonikom. Tom reformom Ivan Pavao II. želio je prilagoditi Rimsku kuriju potrebama vremena i ekleziologiji II. vatikanskog sabora. Više od godinu dana Ivan Pavao II. osobno je i s grupom stručnjaka od povjerenja raspravljao i pregledavao poseban zakon o Rimskoj kuriji koji je 28. lipnja 1988. proglasio apostolskom konstitucijom *Pastor Bonus*.¹⁷

¹⁶ Usp. N. ŠKALABRIN, *Knjiga II., Božji narod*, Đakovo, 2009., str. 65.

¹⁷ Usp. Josip ŠALKOVIĆ, *Kanonskopravno uređenje u vrijeme Ivana Pavla II.* u: Ivan Pavao II: poslanje i djelovanje, Glas Koncila, Zagreb, 2007. str. 296.

2.2.1. Apostolska konstitucija Pastor Bonus

Apostolska konstitucija *Pastor Bonus* sastoji se od 14 brojeva u kojima se donosi kratki povijesni pregled organizacije i reformi Rimske kurije. Sažeta su načela, svrhe i nakane koje treba postići. Konstitucija ima 193 članka podijeljena u devet naslova, tj. dijelova:

- I. Opće odredbe (čl. 1-38);
- II. Državno Tajništvo (čl. 39-47);
- III. Kongregacije (čl. 48-116);
- IV. Sudovi (čl. 117-130);
- V. Papinska vijeća (čl. 131-170);
- VI. Službe (čl. 171-179);
- VII. Ostale ustanove Rimske kurije (čl. 180-182);
- VIII. Odvjetnici (čl. 183-185);
- IX. Ustanove povezane sa Svetom Stolicom (čl. 186-193).

2.2.1.1. Opće odredbe

Rimska kurija je skup ureda i ustanova koje pomažu rimskom biskupu u vršenju njegove vrhovne pastirske službe. Pod nazivom ureda razumijevaju se Državno tajništvo, kongregacije, vijeća i službe. Među sobom su uredi pravno jednaki. Uredi se, osim ako je riječ o iznimnim slučajevima, sastoje od kardinala prefekta, određenog broja kardinala, biskupa i tajnika. Pomažu im i savjetnici te viši službenici. Prema posebnoj naravi nekih ureda mogu im se dodati klerici i drugi vjernici. Sve njih imenuje vrhovni svećenik na pet godina. Po nalogu vrhovnog svećenika kardinali pročelnici ureda sastaju se više puta u godini kako bi raspravljali o važnim pitanjima te kako bi međusobno razmijenili obavijesti i donijeli odluke. Ako je riječ o poslovima opće naravi, uz dopuštenje vrhovnog svećenika, mogu ih rješavati kardinali okupljeni u plenarni konzistorij prema vlastitom zakonu. Središnji ured rada brine o obavljanju

posla u Rimskoj kuriji, a svaki ured ima svoj pravilnik ili posebne odredbe kojima su određene stega i način obavljanja poslova.¹⁸

2.2.1.2. Državno tajništvo

Državno tajništvo (lat. *Secretaria status seu Papalis*) najneposrednije pomaže rimskom prvosvećeniku u vršenju njegove službe kako u brizi za opću Crkvu, tako i u odnosima s uredima Rimske kurije.¹⁹ O složenosti poslova koje obavlja Državno tajništvo govori činjenica da je vrlo teško napraviti usporedbu između ovog tijela i nekog posebnog tipa i tijela jedne državne vlade. Državno tajništvo ima nadležnosti koje ima kabinet premijera jedne države, generalni tajnik vlade, ministar unutarnjih te vanjskih poslova i ministar informiranja zajedno.²⁰ Na čelu Tajništva je kardinal državni tajnik. Kardinal državni tajnik koordinira različita tijela Kurije tako što svakih šest tjedana saziva prefekte kongregacija na vijećanje, izmjene informacija i sugestije. Vlastoručnom ispravom od 6. travnja 1984. godine, Ivan Pavao II. prenio je na državnog tajnika predstavljanje prvosvećenika u vlastima i vlastitim odgovornostima njegovog svjetovnog suvereniteta. Državno tajništvo obuhvaća dva odsjeka, a to su odsjek općih poslova i odsjek za odnose s državama. Odsjek općih poslova pod neposrednom je upravom zamjenika, uz pomoć prisjednika. Prvi odsjek na poseban način ima dužnost voditi brigu o rješavanju poslova koji se tiču svakodnevne službe vrhovnog svećenika. Dužnost odsjeka je sastavljati i dostavljati apostolske konstitucije, dekretale, apostolska pisma, poslanice i druge dokumente koje mu povjeri vrhovni svećenik. Odgovornost zamjenika državnog tajništva toliko je velika da ga često smatraju ključnim čovjekom Svete Stolice. On je u stalnoj vezi s vatikanskim diplomatskim predstavnicima u svijetu, održava vezu Svete Stolice s veleposlanstvima akreditiranim pri Vatikanu. Nadalje, odgovoran je za Ured za dešifriranje i putovnice, obavlja korespondenciju i održava vezu s međunarodnim ustanovama, priprema imenovanje dužnosnika Svete Stolice te rješava probleme koji nastaju prilikom sudjelovanja Svete Stolice na međunarodnim konferencijama. Zamjenik državnog tajnika održava i papinu službenu korespondenciju čiji je opseg u stalnom rastu. Priprema razne dokumente, provedbu određenih odluka te priprema brojne papinske

¹⁸ Usp. PB, br. 1 – 38

¹⁹ Usp. PB, br. 39

²⁰ Usp. J. MERCIER, *Povijest Vatikana*, Barbat, Zagreb, 2001., str. 306.

govore. U obavljanju svih tih dužnosti zamjeniku državnog tajnika pomaže velika skupina ljudi, pretežito klerici, ali i laici.²¹ Također, dužnost ovog odsjeka je i brinuti za izdavanje spisa i javnih isprava Svete Stolice u *Acta Apostolicae Sedis* zatim preko ureda *Sala Stampa* objavljivati službene obavijesti, bdjeti nad dnevnikom *L'Osservatore Romano*, vatikanskom radijskom postajom i televizijskim centrom. Važno je istaknuti kako posao koji obavlja zamjenik državnog tajnika, niti malo ne zasjenjuje onaj državnog tajnika, nego ga samo nadopunjuje omogućujući mu da se posveti vlastitim dužnostima. Odsjek za odnose s državama pod vodstvom je vlastitog tajnika, uz pomoć podtajnika. Zadaća drugog odsjeka je brinuti za sve ono što se rješava s državnim vladarima – njegovanje odnosa s državnim i drugim javnim zajednicama, pregovaranje o zajedničkim poslovima, zastupanje Svete Stolice u pitanjima od javnog značaja. U obavljanju tih zadataka odsjeku pomaže određeni broj kardinala i nekoliko biskupa.²²

2.2.1.2.1. Vijeće za javne poslove Crkve (*Consilium pro publicis Ecclesiae negotiis*)

Uzmemo li u obzir sve aktivnosti Državnog tajništva, možemo se zapitati koja je svrha Vijeća za javne poslove Crkve. Možemo reći kako ono sa svojim osobljem, koje je jedno od najmalobrojnijih, čini pravo ministarstvo vanjskih poslova Crkve. Na čelu Vijeća za javne poslove kao prefekt stoji kardinal državni tajnik. Vijeće za javne poslove Crkve zaduženo je za pregovore s vladama država, posebno u političkim pitanjima.²³ Održava osjetljive veze poput veza s državama koje nemaju diplomatske odnose sa Svetom Stolicom. Razlika između nuncija ili pronuncija očituje se u primjeni ili neprimjeni odredbi Bečkog sporazuma koji je utvrđen na Bečkoj konvenciji o diplomatskim odnosima 1961. godine. U državama koje je priznaju predstavnik Svete Stolice je nuncij, a u ostalima pronuncij. Apostolski izaslanik predstavlja Svetu Stolicu u državama s kojima ona ne održava diplomatske odnose.

2.2.1.3. Kongregacije

Kongregacije su u prvom redu upravni organi, ali one mogu imati i zakonodavne ovlasti te u pojedinim, izvanrednim slučajevima i sudsku vlast. Članove kongregacija,

²¹ Usp. *Isto*, str. 306. – 307.

²² Usp. PB, br. 39 – 45

²³ Usp. V. B., NUIĆ, *Opće pravo Katoličke Crkve*, KS, Zagreb, 1985. str. 125.

kardinale i biskupe imenuje papa, a na čelu svake od njih stoji kardinal prefekt koji na raspolaganju ima jednog tajnika i više podtajnika. Poslovi od velike važnosti rješavaju se na mjesečnim plenarnim skupštinama na koje se pozivaju svi članovi. Vrlo važni poslovi ne mogu se rješavati bez prethodnog konzultiranja pape. Njihove uredbe, dekrete ili podjeljivanja milosti mora potvrditi papa. No, za presude i akte za koje predstojnik kongregacije ima posebne ovlasti nije potrebna potvrda pape.²⁴ Svaka kongregacija ima određen broj savjetnika, prelata, svećenika, redovnika i laika koji su stručnjaci za određena područja te daju svoja mišljenja o raznim pitanjima.²⁵ *Pastor Bonus* donosi devet kongregacija:

1. Kongregacija za nauk vjere (*Congregatio de Doctrina Fidei*)

*Svetu rimsku i opću inkviziciju*²⁶ ustanovio ju je papa Pavao III. 21. srpnja 1542. godine. U vrijeme kada je Crkva bila suočena i ugrožena pokretima Martina Luthera, Kalvina i drugih koji su svojim idejama, ali i organizacijom odvajali od Rimske Crkve papa Pavao III. imenuje kardinale generalne inkvizitore. Oni su istraživali svaki slučaj krivovjerja te su bili ovlaštene provoditi određene procese protiv svih otpadnika, krivovjeraca, ali i onih za koje se sumnjalo da su krivovjerci. 1563. godine Pio IV. ovlastio je inkvizitore da čitaju sve knjige i odlučuju koje od njih treba zabraniti. Papa Siksto V. daje konačno uređenje *Inkviziciji* 1588. godine i takva ostaje sve do početka 20. stoljeća. Od 1908. godine *Sveta rimska i opća inkvizicija* naziva se *Kongregacija Svetog Oficija*. Kongregacija Svetog Oficija imala je isključivu vlast nad svim naukom u pitanjima vjere, morala i valjanosti sakramenata. Ona je također imala dužnost suditi i kažnjavati krivovjerje, pristupanje raznim sektama, zabranjivala je knjige koje nemaju ispravan nauk. Rješavala je razne slučajeve grijeha i krivice crkvenih službenika te pitanje mješovitih ženidbi. Kongregacija je jedina oslobođala od izopćenja koja su prema crkvenom pravu na osobit način pridržana Svetoj Stolici. Ovlasti ove Kongregacije bile su teritorijalno neograničene, a po pitanju osoba ovlasti nije imala samo nad kardinalima. Kongregacija Svetog Oficija ima velike zasluge u očuvanju vjere, ali je morala biti zahvaćena velikom obnovom koju je pokrenuo II. vatikanski koncil u čitavoj Crkvi. Obnova *Svetog Oficija* proglašena je motu proprijem *Integrae servandae* 7. prosinca 1965. godine. *Kongregacija Svetog Oficija* se od tada zove

²⁴ Usp. V. B., NUIĆ, *Opće pravo Katoličke Crkve*, KS, Zagreb, 1985., str. 126.

²⁵ Usp. J. MERCIER, *Povijest Vatikana*, Barbat, Zagreb, 2001., str. 310.

²⁶ Ova Inkvizicija nisu srednjovjekovni inkvizicijski sudovi, niti španjolska inkvizicija.

Kongregacija za nauk vjere.²⁷ Zadaća Kongregacije za nauk vjere je promicanje i zaštita nauka vjere i morala u cijelom katoličkom svijetu. Vršeći svoju zadaću Kongregacija nastoji da raste razumijevanje vjere, također nastoji na nova pitanja s kojima se susrećemo u suvremenom svijetu dati odgovore u svjetlu vjere.²⁸

1.2. Franjo Šeper – hrvatski kardinal prefekt Kongregacije za nauk vjere

Uloga kardinala Šepera od izuzetne je važnosti u životu Hrvatske kao i sveopće Katoličke crkve. Kardinal Franjo Šeper bio je prvi Hrvat koji je došao na jednu od najvažnijih službi u Crkvi. Rođen je u Osijeku, 2. listopada 1905. godine. U Osijeku je živio kratko, a nakon toga sa svojom obitelji seli se u Zagreb. Ondje završava osnovno i srednjoškolsko obrazovanje. Poznanstvo s Ivanom Merzom utjecalo je na njegovu odluku za svećeničkim pozivom. Već u prvom semestru, uz preporuku nadbiskupa Bauera, nastavlja studij u Rimu kao pitomac zavoda *Germanicum*.²⁹ Na papinskom sveučilištu *Gregoriana* stječe doktorat iz filozofije te teologije. Za svećenika je zaređen 26. listopada 1930., a mladu Misu imao je na blagdan Svih Svetih u bazilici sv. Pavla izvan zidina. Šeper se početkom srpnja 1931. godine vraća u Zagreb.³⁰ Tijekom svoje svećeničke i biskupske službe Franjo Šeper vršio je vrlo važne i zahtjevne dužnosti. Bio je tajnik nadbiskupa Bauera, a nakon njega i Alojzija Stepinca. Za vrijeme Drugog svjetskog rata imenovan je rektorom Bogoslovnog sjemeništa u Zagrebu. On je u tim teškim i važnim vremenima vodio brigu o odgoju i obrazovanju te teološkom usmjerenju velikog broja mladih. Nakon toga imenovan je upraviteljem župe Krista Kralja u zagrebačkom predgrađu Trnju. Također, niti ta služba nije bila nimalo laka jer je komunizam bio sveprisutan i niti malo nije štedio Katoličku Crkvu. Sve ove službe i djelovanja utjecala su na odluku da bude imenovan metropolitom Zagrebačke nadbiskupije. Njegovo znanje i iskustvo otvorili su mu put i on ga je iskoristio na raznim koncilskim zasjedanjima. Osobito zapaženo bilo je njegovo djelovanje na

²⁷ Usp. Glas Koncila, 14. 1. 1968. Zagreb, 2 (121), VII. str. 7.

²⁸ Usp. PB, br. 48 – 49

²⁹ J. KOLARIĆ, *Franjo Šeper 1960-1969.*, u: Zagrebački biskupi i nadbiskupi, ŠK, Zagreb, 1994., str. 504.

³⁰ Usp. Glas Koncila, 1968., Zagreb, VII.,2 (121), str. 5

Drugom vatikanskom saboru. Sve navedeno imalo je važnu ulogu u izboru na visoku i vrlo odgovornu dužnost – prefekta Kongregacije za nauk vjere.³¹

Odluka o imenovanju novog prefekta iznesena je papinskom poveljom sa njegovim pečatom te u službenom glasilu Svete Stolice, *Acti Apostolica Sedis*. Prvi put u povijesti jedan Hrvat postaje prefektom jedne kongregacije Rimske Kurije. Ovo imenovanje uvelike je imalo veze i sa Šeperovim porijeklom i zemljom iz koje dolazi. Sveta Stolica nastojala se sve više približiti komunističkim zemljama na istoku Europe. Bio im je potreban netko stručan za ovako visoku odgovornost, ali i netko tko je dolazio iz zemlje pod komunizmom. Stoga je kardinal Franjo Šeper bio prvi iz komunističkog bloka zemalja koji je došao na jednu od vodećih te najodgovornijih službi u Crkvi. Važnost službe vidimo u tome jer iz Kongregacije za nauk vjere izvire sve ostale kongregacije, ona određuje temeljne smjernice samog poslanja Katoličke Crkve. Imenovanje Franje Šepera na službu prefekta probudilo je interes medija, crkvenih, ali i ostalih u zemlji i inozemstvu. Svi su isticali važnost tog imenovanja za hrvatski narod, ali i promjene koje se događaju u Rimskoj Kuriji. Osobiti naglasak stavlja se na internacionalizaciju Kurije, ali i na činjenicu da sve veću ulogu preuzimaju osobe koje namjeravaju djelovati u pravcu promjena i obnove koja je svoje temelje poprimila na Drugom vatikanskom koncilu.³²

Dužnost prefekta Kongregacije za nauk vjere Franjo Šeper preuzeo je 8. siječnja 1968. godine. Na dužnosti prefekta ostavio je vrlo dubok i neizbrisiv trag. Za vrijeme Šeperove službe prefekta Kongregacija za nauk vjere objavila je trinaest službenih isprava koje su uređivala određena pitanja iz domene vjere, morala i sl. Među tim ispravama nalazio se velik broj dokumenata koji se mogu podijeliti na doktrinarne, disciplinske i sakramentalne. Doneseno je 13 doktrinarnih, 18 disciplinarnih te 20 sakramentalnih dokumenata. Kao prefekt Kongregacije za nauk vjere Šeper je proveo reorganizaciju njezina rada prilagođavajući se potrebama Katoličke crkve. Uz ovu službu Šeper je imao dužnosti i u nekoliko rimskih dikasterija – Vijeće za izvanredne poslove Crkve, Kongregacija za biskupe, Kongregacija za sakramente i bogoštovlje te Kongregacija za katolički odgoj. Nadalje, preuzeo je i mjesto predsjedanja u Međunarodnoj teološkoj komisiji i Papinskoj biblijskoj komisiji te je bio član Papinske komisije za reviziju Zakonika kanonskog prava. Franjo Šeper bio je prefekt

³¹ Usp. Glas Koncila, 1983., Zagreb, IX.,3, str. 3

³² Usp. Glas Koncila, 1968., Zagreb, VII.,2 (121), str. 5

Kongregacije za nauk vjere do 25. studenog 1981. godine. Tada je na vlastiti zahtjev, zbog dobi i zdravstvenih razloga, bio umirovljen od strane Ivana Pavla II. sa svih dužnosti. Preminuo je 30. studenog 1981. u Rimu. Na mjestu prefekta Kongregacije za nauk vjere naslijedio ga je Jozeph Ratzinger.³³

2. Kongregacija za istočne Crkve (*Congregatio pro Ecclesiis Orientalis*)

Kongregacija za istočne Crkve prosuđuje sve ono što se odnosi na osobe, disciplinu i obrede ujedinjenih istočnih Crkava, te međuobredna pitanja. Mjerodavnost ove Kongregacije u načelu je personalne naravi, to jest odnosi se na osobe određenog obreda, ali može biti i teritorijalna ako su isključivo njoj podložna neka područja koja su pretežno nastanjena pripadnicima istočnih Crkava.³⁴ Njezini članovi po samom pravu su patrijarsi i veliki nadbiskupi istočnih Crkava i predsjednik Vijeća za promicanje jedinstva kršćana.³⁵ Dakle, Kongregacija za istočne Crkve u potpunosti je odgovorna za sve biskupije raznih istočnih obreda (aleksandrijskog, antiohijskog, bizantskog). Vjernika istočnih obreda na Istoku, ali i u Europi, Americi i Australiji ima više od dvanaest milijuna, a najbrojnije su skupine Rutena, Ukrajinaca, Rumunja, Malabara i Maronita. O ovoj Kongregaciji ovise Papinski institut za orijentalne studije, Institut sv. Ivan Damašćanski za istočne svećenike koji studiraju u Rimu i pet kolegija za Armence, Etiopljane, Grke, Ruse i Ukrajince.³⁶

3. Kongregacija za bogoštovlje i sakramente (*Congregatio de Cultu divino et disciplina Sacramentorum*)

Kongregacija za bogoštovlje i sakramente osnovana je 1975. godine stapanjem Kongregacije za sakramente i Kongregacije za božanski kult. Iz toga vidimo njezin dvostruki cilj – bdjeti nad poštivanjem stegovnih pravila pri dijeljenju sakramenata, osobito sakramenta ženidbe i sv. reda, te osigurati disciplinu na liturgijskom planu. Kongregacija podupire i štiti stegu sakramenata, posebice što se tiče valjanog i dopuštenog slavljenja. Osim toga, kongregacija daje milosti i oprost koji u tom

³³ J. KOLARIĆ, *Franjo Šeper 1960-1969.*, u: Zagrebački biskupi i nadbiskupi, ŠK, Zagreb, 1994., str. 508

³⁴ Usp. V. B., NUIĆ, *Opće pravo Katoličke Crkve*, KS, Zagreb, 1985., str. 127.

³⁵ Usp. PB, br. 57.

³⁶ Usp. J. MERCIER, *Povijest Vatikana*, Barbat, Zagreb, 2001., str. 311.

području ne pripadaju ovlastima dijecezanskih biskupa. Također, kongregacija promiče pastoralno bogoslužno djelovanje, te pomaže dijecezanskim biskupima kako bi vjernici svakog dana sve djelatnije sudjelovali u svetom bogoslužju.³⁷

4. Kongregacija za proglašavanje svetaca (*Congregatio de Causis Sanctorum*)

Kongregacija za proglašavanje svetaca obavlja, prema već utvrđenom postupku, sve ono što dovodi do kanonizacije slugu Božjih. Kongregacija godinama, ponekad i stoljećima ispituje djela i zasluge osoba koji su svojim vrlinama i čudima zaslužili biti uvršteni među svece. Promatra različite predmete od samog početka, prikuplja svjedočanstva, proučava spise te donosi sud o snazi njihovih vrlina i stvarnosti čudesa. Prosuđuje već istražene postupke, istražuje je li sve obavljeno prema zakonskoj odredbi. Zatim prosuđuje o dodjeljivanju naslova naučitelja svetima. Osim toga, odlučuje o svemu što se odnosi na proglašenje vjerodostojnosti svetih moći i na njihovo čuvanje.³⁸

5. Kongregacija za biskupe (*Congregatio pro Episcopis*)

Zadaća Kongregacije za biskupe je rješavanje svih problema biskupa i biskupija, osim onih koji ovise o kongregacijama za Istočnu crkvu i za evangelizaciju naroda. Obavlja sve ono što se odnosi na osnivanje, podjelu, ujedinjenje, ukinuće, ali i druge promjene partikularnih Crkava i njihovih skupština. Gotovo u svim zemljama priprema biskupska imenovanja. Kongregacija je posrednik između biskupskih konferencija i Kurije, njoj se šalju petogodišnja izvješća o stanju u biskupijama. Također, zadaća Kongregacije za biskupe je i osnivanje vojnih ordinarijata zbog pastoralne brige za vojnike.³⁹

6. Kongregacija za evangelizaciju naroda (*Congregatio pro Gentium Evangelizatione*)

Kongregaciju za evangelizaciju naroda osnovao je papa Grgur XV. 22. lipnja 1622. godine. Sve do 1982. godine Kongregacija za evangelizaciju naroda bila je poznata pod nazivom Kongregacija za širenje vjere (*Sacra congregatio de propaganda*

³⁷ Usp. PB, br. 62 – 64

³⁸ Usp. PB, br. 71 – 74

³⁹ Usp. PB, br. 75 – 82

fide). Zadaća ove Kongregacije oduvijek je bila prenositi i širiti vjeru po cijelom svijetu. Drugi vatikanski koncil stavio je misijsku prirodu Crkve u samo središte, naglašavajući odgovornost mjesnih biskupa i Crkava kao i suodgovornost Biskupskog zbora za zadaću misija *Ad gentes*. Ubrzo nakon Koncila Kongregacija za širenje vjere preuzima svoje današnje ime. *Ad gentes* – koncilski dekret o misijskom djelovanju Crkve jasno je definirao djelovanje Kongregacije te stvorio obrise sastava njezinog izvršnog tijela. Za sve misije i misionarske aktivnosti treba biti nadležna jedna Kongregacija koja bi u cijelom svijetu trebala koordinirati i upravljati misijski rad i misijsku suradnju, poštujući pravo Istočnih crkava. Kongregacija treba biti i sredstvo uprave i organ dinamičkog ravnanja koji je prilagođen znanstvenim metodama i sredstvima koja odgovaraju uvjetima današnjeg vremena. Na umu uvijek treba imati sadašnjost, to jest svakodnevna istraživanja na području teologije, metodologije i misijskog pastoralala. Kongregacija treba promicati misionarski poziv i duhovnost, te molitvu za misije.⁴⁰ Dakle, Kongregacija nastoji buditi misijska zvanja te se brine za prikladnu razdiobu misionara prema trenutnim potrebama. Brine za odgoj i obrazovanje svjetovnog klera i kateheta. Njoj su podložna misijska područja, a evangelizaciju tih područja povjerava prikladnim ustanovama, družbama i partikularnim Crkvama. Kongregacija je mjerodavna nad ustanovama posvećenog života koje su osnovane u misijskim područjima ili ondje djeluju, ali samo u onim stvarima koje ih se tiču kao misionara. Podložne su joj i družbe apostolskog života osnovane za misije. Kako bi unaprijedila misijsku suradnju Kongregaciji izrazito služe Papinska misijska djela.⁴¹ Iako je to jedna organizacija, ima četiri različita ogranka koji imaju zajednički cilj, a to je promicanje univerzalnog misionarskog entuzijazma u srcu Božjeg naroda. Četiri Papinska misijska djela su Djelo za Širenje vjere, Svetog Petra apostola, Svetog djetinjstva i Papinska misijska unija klera. Svako od četiri Papinska misijska djela ima vlastiti identitet i posebnosti, bilo po cilju ili po sredstvima i inicijativama koje se koriste kako bi se ti ciljevi postigli. Papinska misijska djela organizirana su na međunarodnoj, nacionalnoj i biskupijskoj razini. Na međunarodnoj razini upravljanjem i međusobnom suradnjom Papinskih misijskih djela upravlja Glavno tajništvo kojim predsjedava kardinal prefekt Kongregacije za evangelizaciju naroda te Vrhovno vijeće, kojim predsjedava predsjednik Papinskih misijskih djela. Vrhovno povjerenstvo nadgleda djelatnosti i razvoj svakog

⁴⁰ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Ad gentes*, Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve, KS, Zagreb, 2008., br. 29.

⁴¹ Usp. PB, br. 88 – 91

djela dok Vrhovno vijeće koje se sastaje jednom godišnje, donosi odluke vezane uz podjelu uobičajenih i izvanrednih donacija.⁴²

7. Kongregacija za klerike (*Congregatio pro Clericis*)

Kongregacija za klerike nadležna je za sve ono što se odnosi na prezbitere i đakone svjetovnog klera, tj. sve ono što se odnosi na osobu, službu i pastoralno djelovanje klerika, poštujući prava biskupa i biskupijskih konferencija. Kongregacija ima trostruku zadaću: bdije nad svetošću i disciplinom klera, bdije nad pravilnim katehetskim odgojem i obrazovanjem kršćana. Brine za pravilno upravljanje crkvenim dobrima, te uzdržavanju i socijalnom osiguranju klerika.⁴³

8. Kongregacija za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života (*Congregatio pro Institutis vitae consecratae et Societatibus vitae apostolicae*)

Zadaća ove kongregacije je promicati i voditi praksu evanđeoskih savjeta, te samo djelovanje družba apostolskog života u čitavoj latinskoj Crkvi. Kongregacija osniva redovničke i svjetovne ustanove te družbe apostolskog života, ali ako je potrebno može ih i ukinuti. Također, brine da ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života rastu u duhu osnivatelja i zdravih predaja. Kongregacija nadzire njihovu disciplinu, brine za obrazovanje, prava i povlastice, vlasništvo nad dobrima. Podložni su joj pustinjački život, red djevica i ostali oblici posvećenog života. Kongregacija je mjerodavna i za treće redove i vjernička društva koja se osnivaju s nakanom da jednom postanu ustanove posvećenog života ili družbe apostolskog života.⁴⁴

⁴² Usp. <http://www.misije.hr/>

⁴³ Usp. PB, br. 93 – 98

⁴⁴ Usp. PB, br. 105 – 111

9. Kongregacija za sjemeništa i učilišta (*Congregatio de Seminariis atque Studiorum institutis*)

Kongregacija za sjemeništa i učilišta iskazuje i ostvaruje brigu Apostolske Stolice za obrazovanje i odgoj onih koji se pozivaju na svete redove, ali i za promicanje i uređenje katoličkog odgoja i obrazovanja.⁴⁵

2.2.1.4. Sudišta

Tri su suda: Apostolska pokorničarna, Vrhovni sud apostolske signature i Sud rimske rote. Apostolska pokorničarna određena je više za unutarnje područje (davanje oprosta i milosti). Vrhovni sud apostolske signature služi kako bi se u Crkvi ispravno provodila pravednost. Treći je prizivni sud ili Sud rimske rote. Ima ulogu višeg stupnja pri Apostolskoj stolici kako bi se štitila prava u Crkvi, brine se za jedinstvo pravosuđa te svojim presudama pomaže nižim sudovima.⁴⁶

2.2.1.5. Papinska vijeća

2.2.1.5.1. Papinsko vijeće za laike

Zadaća ovog vijeća je poticati i podupirati laike da kao pojedinci, ali i u društvu sudjeluju u životu i poslanju Crkve. Potiče suradnju laika u katehetskom odgoju i obrazovanju, u bogoslužnom i sakramentalnom životu te u djelima milosrđa, dobrotvornosti i društvenog napretka. Vijeće prati međunarodne sastanke koji se tiču apostolata laika, ali i upravlja njima.⁴⁷

2.2.1.5.2. Papinsko vijeće za promicanje jedinstva kršćana

Papinsko vijeće za jedinstvo kršćana promiče ekumenski duh. Brine se o provođenju odluka II. vatikanskog sabora o ekumenizmu. Također, brine o pravilnom

⁴⁵ Usp. PB, br. 112.

⁴⁶ Usp. PB, br. 126.

⁴⁷ Usp. PB, br. 126.

tumačenju i provođenju ekumenskih načela. Potpomaže nacionalne i međunarodne katoličke sastanke koji promiču jedinstvo kršćana.⁴⁸

2.2.1.5.3. Papinsko vijeće za obitelj

Zadaća vijeća je promicanje pastoralne brige za obitelji. Brine se za prava i dostojanstvo obitelji u Crkvi, ali i u građanskom društvu kako bi što prikladnije ispunjavali svoje dužnosti. Također, brine se da se crkveni nauk o obitelji upozna i širi. Podupire i usklađuje pothvate za zaštitu ljudskog života od samog začeca te se zalaže za promicanje odgovornog rađanja djece.⁴⁹

2.2.1.5.4. Papinsko vijeće za pravdu i mir

Papinsko vijeće za pravdu i mir teži za promicanjem pravde i mira u skladu s evanđeljem i društvenim naukom Crkve. Proučava društveni nauk Crkve nastojeći da se on širi i da ga pojedinci i zajednice provode u život. Želi da se među narodima uoči važnost mira, ali i potreba da se mir njeguje.⁵⁰

2.2.1.5.5. Papinsko vijeće „Jedno srce“

Ovo vijeće pokazuje brigu Katoličke Crkve za one koji oskudijevaju, na taj način se njeguje bratstvo među ljudima i očituje se Kristova ljubav. Zadaća vijeća je poticati vjernike da daju svjedočanstvo evanđeoske ljubavi. Vijeće podupire i usklađuje sve djelatnosti katoličkih ustanova koje nastoje pomoći siromašnim narodima.⁵¹

2.2.1.5.6. Papinsko vijeće za duhovnu brigu oko selilaca i putnika

Vijeće usmjerava pastoralnu brigu Crkve na potrebe onih koji su prisiljeni napustiti domovinsko tlo ili ga uopće nemaju, zalaže se za pružanje duhovne brige izbjeglicama, ali i putnicima. Želi da puk postane svjestan njihovih potreba, ali i da se prema njima odnosi na prikladan način – bratski.⁵²

⁴⁸ Usp. PB, br. 133.

⁴⁹ Usp. PB, br. 136.

⁵⁰ Usp. PB, br. 139. – 141.

⁵¹ Usp. PB, br. 145. – 146.

⁵² Usp. PB, br. 149. – 150.

2.2.1.5.7. Papinsko vijeće za apostolat zdravstvenih radnika

„Vijeće pokazuje brigu Crkve za bolesne pomažući onima koji služe bolesnicima i patnicima da bi apostolat milosrđa, koji oni vrše, što više odgovarao novim zahtjevima.“⁵³ Ovo vijeće širi crkveni nauk o duhovnim i moralnim vidovima bolesti, ali progovara i o smislu ljudske patnje.

2.2.1.5.8. Papinsko vijeće za tumačenje zakonskih tekstova

Zadaća vijeća je vjerodostojno tumačenje crkvenih zakona, ono je na službu drugim rimskim uredima. Pomaže im da odluke i upute koje oni donose budu u skladu s propisima sadašnjeg prava te da se izrade u pravilnom pravnom obliku.⁵⁴

2.2.1.5.9. Papinsko vijeće za dijalog među religijama

Papinsko vijeće za dijalog među religijama nastoji ostvariti dijalog sa sljedbenicima drugih religija. Zalaže se za prikladna nastojanja i sastanke kojima bi se postiglo uzajamno poznavanje, poštovanje, razumijevanje. Vijeće se brine za obrazovanje i odgoj onih koji se posvećuju ovakvom dijalogu.⁵⁵

2.2.1.5.10. Papinsko vijeće za dijalog s nevjernicima

Očituje pastoralnu brigu za one koji ne vjeruju u Boga ili javno ne ispovijedaju nijednu vjeru. Vijeće promiče proučavanje ateizma kao i nemanja religije i vjere. Istražuje uzroke i posljedice što se tiče kršćanske vjere. Uspostavlja dijalog s onima koji pristaju na iskrenu suradnju.⁵⁶

2.2.1.5.11. Papinsko vijeće za kulturu

Papinsko vijeće za kulturu zalaže se za razgovor s raznim znanstvenim i kulturnim ustanovama našeg vremena. Na taj način želi pokazati kako Crkva poziva na istinu, ljepotu i dobrotu. Želi građansku kulturu otvoriti duhu evanđelja.⁵⁷

⁵³ PB, br. 152.

⁵⁴ Usp. PB, br. 155. – 156.

⁵⁵ Usp. PB, br. 160.

⁵⁶ Usp. PB, br. 163. – 165.

⁵⁷ Usp. PB, br. 166.

2.2.1.5.12. Papinsko vijeće za društvena priopćavanja

„Vijeće se bavi pitanjima koja se tiču sredstava društvenog priopćavanja, s nakanom da se i preko njih promiče poruka spasenja i napredak čovječanstva u njegovanju građanske civilizacije i čudoređa.“⁵⁸

2.2.1.6. Službe

Tri su službe: Apostolska komora, Uprava imovine Apostolske Stolice i Prefektura gospodarskih poslova Svete Stolice. Apostolska komora obavlja zadaće koje joj dodjeljuje poseban zakon o praznoj Apostolskoj Stolici. Kad je Apostolska Stolica prazna dužnost kardinala komornika je da od svih uprava koje ovise o Svetoj Stolici prikupi izvješća o imovinskom i gospodarskom stanju, o primicima i izdacima za prošlu godinu, ali i proračun za sljedeću. Ta izvješća i obračune onda je obvezan podnijeti kardinalskom zboru. Uprava imovine brine o dobrima koji su vlasništvu Svete Stolice. Podmiruje izdatke u vršenju zadaća Rimske kurije. Prefektura gospodarskih poslova bdije i kontrolira ekonomsku upravu onih ustanova koji ovise o Svetoj Stolici.

2.2.1.7. Ostale ustanove Rimske kurije

Prefektura papinske palače vodi brigu o unutarnjem redu papinskog doma. Papi pomaže u palači i kada putuje Rimom i Italijom. Vodi brigu za uređenje i odvijanje papinskih ceremonija izuzev liturgije. Kada papa ide izvan Italije tada brigu preuzima državno tajništvo, odsjek za vanjske poslove. Služba bogoslužnih slavlja vrhovnog svećenika ima zadaću pripremiti sve što je potrebno za bogoslužna i druga sveta slavlja koja obavlja vrhovni svećenik ili koja se obavljaju u njegovo ime.

2.2.1.8. Odvjetnici

Osim odvjetnika Rimske rote i odvjetnika za proglašavanje svetaca postoji i popis odvjetnika koji su na zahtjev stranaka spremni preuzeti obranu u parnicama kod Vrhovnog suda Apostolske signature te pružiti svoju pomoć u hijerarhijskim utocima kod ureda Rimske kurije. Kardinal državni tajnik u popis može unijeti kandidate koji

⁵⁸ PB, br. 169.

imaju odgovarajuću pripravu, tj. akademski naslov, ali istodobno i primjeren kršćanski život i stručnost u vođenju parnica. Postoji Corpus odvjetnika Svete Stolice koji mogu u ime Svete Stolice ili ureda Rimske kurije preuzeti obranu u parnicama pred crkvenim ili građanskim sudovima. Imenuje ih se na pet godina, a zbog važnih razloga mogu biti uklonjeni sa službe. Služba im prestaje s navršениh 75 godina života.

2.2.1.9. Ustanove povezane sa Svetom Stolicom

Tajni vatikanski arhiv je arhiv u kojem se čuvaju isprave od velike crkvene važnosti, obično se odnose na upravu ili na određeno područje života Svete Stolice i života Rimske kurije u vršenju svoga poslanja. S papinim dopuštenjem ove isprave mogu postati izvor za crkvenu i svjetovnu povijest. Također, važna je Apostolska vatikanska knjižica koja pruža blago raznovrsne znanosti i umjetnosti onima koji traže istinu. U krilu Rimske crkve nastale su razne ustanove za istraživanje istine (papinske akademije, posebice važna ona za znanost). Novijeg nastanka je Vatikanska višejezična tiskara, zatim Vatikanska izdavačka knjižara gdje se izdaju dnevници, tjednici i mjesečnici. Zatim vatikanski radio, vatikanski TV centar te ustanove koje su povezane s državnim tajništvom kao što je to radionica Sv. Petra koja se brine za održavanje bazilike sv. Petra. Apostolska milostinjarna u ime pape pomaže siromasima i ovisi neposredno o njemu.

2.3. Benedikt XVI. – izmjene u Kuriji

Benedikt XVI. započeo je reformu Rimske kurije, kada je spojio četiri postojeća Papinska vijeća u dva u ožujku 2006. godine. Papinsko vijeće za migrante spojio je s Papinskim vijećem za pravdu i mir na čelu s kardinalom Renatom Martinom. Kardinal Paul Poupard, koji je vodio Papinsko vijeće za kulturu, dobio je zadatak voditi i Papinsko vijeće za međureligijski dijalog, iako oba vijeća imaju odvojene dužnosnike i posebno osoblje, a njihov status i nadležnosti ostali su nepromijenjeni. U svibnju 2007. odlučeno je da će Papinsko vijeće za međureligijski dijalog opet postati posebno tijelo pod drugim predsjednikom.⁵⁹

21. rujna 2010., Apostolskim pismom u obliku motu proprija *Ubicumque et semper* Benedikt XVI. ustanovio je Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije kao dikasterij Rimske kurije u smislu apostolske konstitucije *Pastor bonus*. Među specifičnim zadaćama tog vijeća ističu se: produblјivanje teološkoga i pastoralnog značenja nove evangelizacije; promicanje i poticanje proučavanja, širenja i ostvarivanja papinskoga učiteljstva u odnosu na teme povezane s novom evangelizacijom u tijesnoj suradnji sa zainteresiranim biskupskim konferencijama koje će moći imati neko *ad hoc* tijelo; upoznavanje s inicijativama i podupiranje inicijativa povezanih s novom evangelizacijom koje se već provode u različitim partikularnim Crkvama te promicanje ostvarivanja novih, aktivno uključujući i resurse prisutne u institutima posvećenoga života i društvima apostolskog života, kao i u udruženjima vjernika i novih zajednica; proučavanje i pospješivanje korištenja suvremenih načina komuniciranja kao sredstava za novu evangelizaciju; promicanje korištenja Katekizma Katoličke Crkve kao bitnog i potpunog izraza sadržaja vjere za ljude našega.⁶⁰

Pred sam kraj pontifikata Benedikta XVI., u siječnju 2013., objavljena su dva apostolska pisma u obliku motu proprija kojim su donesene izmjene u Rimskoj kuriji. Motu proprijem *Ministorum institutio* papa Kongregaciji za kler povjerava promociju i pravo svega što se odnosi na obrazovanje, život i službu svećenika i đakona. Motu proprijem se mijenja ime Kongregacije za katolički odgoj (u sjemeništima i institutima) u Kongregaciju za katolički odgoj (u institutima za studij), a nadležna je za ustroj akademskog studija teologije i filozofije, dok je Kongregacija za kler odgovorna za sve

⁵⁹ Izvor: <http://www.zg-nadbiskupija.hr/default.aspx?id=7196>

⁶⁰ Izvor: <https://ika.hkm.hr/novosti/ubicumque-et-semper/>

što se odnosi život i rad svjetovnih svećenika i đakona. Papinsko djelo za svećenička zvanja premješteno je u Kongregaciju za kler, a ukinuto je Povjerenstvo za pravedniju raspodjelu svećenika u svijetu. Motu proprijem *Fides per doctrinam* odgovornost za katehezu, papa s Kongregacije za kler prenosi na novo Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije. Novi propisi upotpunjuju propise u motu propriju *Ubicumque et semper*, kojim je Benedikt XVI. 2010. ustanovio Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije.⁶¹

⁶¹ Izvor: <https://ika.hkm.hr/novosti/u-vatikanu-objavljena-dva-apostolska-pisma-benedikta-xvi/>

3. Papa Franjo – reforma Rimske kurije danas

Rad Rimske kurije je vrlo složen i zahtjeva stalno mijenjanje na bolje, a tome svjedoči i zalaganje pape Franje za reformom Kurije. Papa Franjo često se u svojim govorima Rimskoj kuriji osvrtao na temu reforme Kurije, predstavljajući pritom okvir, načela reforme i korake koji tek trebaju uslijediti. Papa ističe kako Kurija nije nepokretni birokratski aparat te da je reforma iznad svega znak života, to je Crkva koja napreduje na svom putu, zapravo to je znak žive Crkve. Ona je upravo iz razloga što je živa uvijek u stalnoj potrebi reforme – *semper reformanda*. Kako bismo što preciznije predstavili reformu Rimske kurije potrebno je pratiti zalaganje pape Franje za reformom od samih početaka – njegovih govora, poruka, gesta i dokumenata. Papa Franjo ističe kako se reforma mora voditi ekleziologijom koja je usmjerena prema dobru i služenju, kao što je služba rimskog biskupa. Kazao je da cilj reforme nije estetski – kao da se radi o zatezanju lica (*facelifting*); u Crkvi se, naime, ne trebamo brinuti toliko zbog bora, već zbog mana. Papa je rekao da će reforma Kurije doživjeti uspjeh samo ako ljudi koji tamo rade budu obnovljeni, a ne jednostavno zamijenjeni. Stalna formacija nije dovoljna, nego je iznad svega potrebno stalno obraćenje i čišćenje. Papa Franjo je u svojim govorima izložio načela reforme: osobna odgovornost, tj. potreba stalnog obraćenja, pastoralna briga, misionarski duh (kristocentričnost), jasna organizacija, bolje funkcioniranje, modernizacija, trezvenost, supsidijarnost, sinodalnost, katolicitet, profesionalnost i stupnjevitost (razlučivanje).⁶² Također, papa Franjo govori o dva temeljna načela – kristološko načelo jedinstva i cjelovitosti Crkve (1 Kor 12, 27), te pneumatološko načelo raznolikosti i darova i službi u Crkvi (1 Kor 12, 4). Smatra kako iz ova dva načela proizlazi smisao postojanja i djelovanja Rimske kurije. Polazimo li od toga da je papa vrhovni poglavar Katoličke Crkve, vidljivi znak jedinstva Crkve, te da Rimski kurija djeluje u papino ime i papinim autoritetom, onda je on i odgovoran za povjerene mu ljude kao i za uredno i učinkovito djelovanje Rimske kurije. Na ovaj način možemo bolje razumjeti papina obraćanja i govore Rimskoj kuriji.⁶³ „Papa Franjo je kao dušobrižnik svojih najbližih suradnika dužan ispitivati njihove savjesti, a to smije i može učiniti osjećajem vjere, koji pobuđuje i podržava Duh istine“⁶⁴

⁶² Izvor: <https://svjetlo-vjere.com/papa-clanovima-rimske-kurije-govorio-potrebi-reforme/>

⁶³ Usp. T. MATULIĆ, *Franjina obnova papinstva i crkve*, KS, Zagreb, 2020, str. 93-94

⁶⁴ Usp. *Isto*, str. 96

U svojim govorima papa Franjo donosi istinska obilježja kurijalnog službenika. Kao najvažnija obilježja ističe stručnost, služenje i svetost života. Stručnost je obilježena osobitom sposobnošću, svakodnevnim studiranjem, tj. stalnom nadogradnjom znanja. To je temeljna vrлина za rad u Rimskoj kuriji. Kao drugo obilježje navodi predano služenje – papi i biskupima, partikularnim Crkvama i općoj Crkvi. U Rimskoj kuriji posebno se ističe prožimanje između općeg i partikularnog. Uz ove dvije vrline papa navodi i treću: svetost života. Svetost života nalazi se na prvom mjestu ljestvice vrijednosti. Ona je zapravo temelj stručnosti i služenja. Svetost znači otvoriti srce Bogu, moliti, njegovati bratske odnose, biti ponizan. Svetost znači i vjerno pastoralno služenje Božjem narodu.⁶⁵

Papa Franjo Kuriju vidi kao mali model Crkve, kao tijelo koje svakim danom pokušava biti sve više živo, ujedinjeno u sebi i s Kristom. Kurija je dinamično tijelo koje ne može živjeti bez životnog, osobnog, autentičnog i čvrstog odnosa s Kristom. Ukoliko njezini članovi ne žive na takav način, oni postaju puki službenici – loza koja se suši i propada. Kurija je, ipak, kao i svako tijelo podložna padovima, nesuglasticama, raznim, kako ih papa Franjo naziva, „bolestima“ i nemoćima koje slabo služe Gospodinu. Papa Franjo poziva na duhovnu i sveobuhvatnu preobrazbu. Smatra kako je samo iluzija i fantazija očekivati reformu crkvenih struktura, ako se najprije ne dogodi reforma crkvenih ljudi.⁶⁶ 22. prosinca 2014. godine papa Franjo je održao znakovit govor pod naslovom *Rimska kurija i Tijelo Kristovo*. U tom govoru papa Franjo donosi petnaest bolesti Kurije:

- *Osjećaj besmrtnosti*: prva bolest Kurije je osjećati se nezamjenjivima, besmrtnima. Kurija koja nije samokritična i ne nastoji poboljšati se, bolesno je tijelo. To je često posljedica kompleksa „izabranih“, te narcizma.
- *Martalizam*: kao drugu bolest papa navodi „martalizam“⁶⁷, tj. pretjeranu zauzetost. „Zaraženi“ njom uronjeni su u posao te tako zanemaruju ono važno – sjesti do Isusovih nogu.⁶⁸

⁶⁵ Izvor: <https://ika.hkm.hr/novosti/bozicno-primanje-rimske-kurije/>

⁶⁶ Usp. T. MATULIĆ, Franjina obnova papinstva i crkve, KS, Zagreb, 2020, str. 103

⁶⁷ Od imena Marta

⁶⁸ „Dok su oni tako putovali uđe Isus u jedno selo. Žena neka, imenom Marta, primi ga u kuću. Imala je sestru koja se zvala Marija. Ona sjede do nogu Gospodinovih i slušaše riječ njegovu. A Marta bijaše sva zauzeta posluživanjem pa pristupi i reče: "Gospodine, zar ne mariš što me sestra samu ostavila posluživati? Reci joj dakle da mi pomogne." Odgovori joj Gospodin: "Marta, Marta! Brineš se i

- *Duhovna okamenjenost*: treća bolest je mentalna i duhovna okamenjenost koja karakterizira one koji gube unutarnji spokoj, vedrinu te postaju samo strojevi koji obavljaju radnje, a ne Božji ljudi.
- *Funkcionalizam*: to se događa kada se sve pažljivo isplanira i vjeruje da će savršenim planom sve napredovati, te se tako pretvara u računovođu ili knjigovođu.
- *Slaba koordinacija*: kada se gubi zajedništvo jednih s drugima, gubi se skladna funkcionalnost.
- *Duhovni Alzheimer*: zaborav osobne povijesti s Kristom. Duhovni Alzheimer vidljiv je kod onih koji u potpunosti ovise o svojoj sadašnjosti, strastima, hirovima i slabostima.
- *Suparništvo*: izgled, boja odjeće, znakovi časti postaju primarni cilj života. Pri tome zaboravljaju na riječi sv. Pavla: „Nikakvo suparništvo ni umišljenost, nego – u poniznosti jedni druge smatrajte višima od sebe; ne starajte se samo svaki za svoje, nego i za ono što se tiče drugih.” (Fil 2, 1 – 4)
- *Egzistencijalna shizofrenija*: to je bolest onih koji žive dvostrukim životom. Stvaraju vlastiti paralelni svijet u kojem ostavljaju po strani sve ono što uče druge te počinju živjeti skrivenim i često razuzdanim životom. Papa navodi kako je to danas vrlo ozbiljna bolest te da je prijeko potrebno obraćenje.
- *Naklapanja, mrmljanja, ogovaranja*: toliko su prisutna da je o njima uvijek iznova potrebno govoriti, te upozoriti na opasnosti koje nose.
- *Obožavanje vođa*: to je bolest onih koji se dodvoravaju nadređenima, u nadi da će steći njihovu naklonost, časte ljude, a ne Boga.⁶⁹
- *Ravnodušnost*: svi ljudi, a osobito kurijalni djelatnici trebali bi biti socijalno osjetljivi na potrebe današnjeg čovjeka, ali i svijeta.
- *Smrknuto lice*: od nje boluju osobe koje smatraju da kako bi netko bio ozbiljan treba imati strogi izraz lica i prema drugima se odnositi tvrdoćom i arogancijom. Iako smo svjesni da niti jedan čovjek ne može uvijek biti vedra duha, svatko treba težiti tome da u ljudska srca unosi

uznemiruješ za mnogo, a jedno je potrebno. Marija je uistinu izabrala bolji dio, koji joj se neće oduzeti." (Lk 10, 38 – 42)

⁶⁹Izvor: <https://ika.hkm.hr/novosti/papin-popis-bolesti-rimske-kurije/>

radost i nadu, a ne strah. Često su osobe koje se tako odnose prema drugima zapravo pune straha i nesigurnosti u sebe.

- *Bolest zgrtanja*: kada se egzistencijalna praznina u srcu želi nadoknaditi materijalnim dobrima zbog osjećaja sigurnosti.
- *Bolest zatvorenih krugova*: pripadnost nekoj grupi jača od pripadnosti, u određenim situacijama, samom Kristu.
- *Svjetovna dobit*: kada se služba pretvara u vlast, želju za vlastitim pokazivanjem i dokazivanjem da su sposobniji od drugih.

Time papa Franjo ne želi istaknuti doktrinarne i kanonske nedostatke kurijalnih službenika, nego nedostatke moralnih i socijalnih kreposti koje priječe započetu obnovu Rimske kurije. Papa Franjo naglašava važnost otvorenog govora koji uključuje hrabrost govoriti istinu koliko god ona neugodna bila.⁷⁰ Ipak, papa Franjo ističe da je u našoj svakodnevnici vijest postala samo nešto negativno, zanemarujući sve ono pozitivno: „Jednom sam pročitao da su svećenici poput zrakoplova: vijest je samo kada padnu, no ima ih toliko koji lete. Mnogi kritiziraju, a malo ih je koji mole za njih.“⁷¹ Možemo zaključiti kako je papa Franjo govorom o bolestima Kurije ukazao na istinsku potrebu za reformom Kurije.

21. prosinca 2015. u obraćanju Rimskoj kuriji papa Franjo govori i o katalogu vrlina kao lijeku za navedene kurijalne „bolesti“.

Katalog vrlina Rimske kurije:

- Misionarnost i pastoralnost
- Sposobnost i pronicljivost
- Duhovnost i čovječnost
- Uzornost i vjernost
- Racionalnost i ljubaznost
- Neškodljivost i odlučnost
- Karitativnost i istinitost
- Poštenje i zrelost
- Poštovanje i poniznost
- Dužnost i pažnja

⁷⁰ Usp. T. MATULIĆ, *Franjina obnova papinstva i crkve*, KS, Zagreb, 2020, str. 97

⁷¹ Izvor: <https://ika.hkm.hr/novosti/papin-popis-bolesti-rimske-kurije/>

- Neustrašivost i spremnost
- Pouzdanost i trezvenost

Katalog nužnih kreposti praktična je pomoć za svakoga tko služi u Kuriji, ali i za sve koji žele učiniti plodnim vlastito posvećenje i služenje u Crkvi. Papa Franjo istaknuo je kako na tom zahtjevnom putu obnove stoji lijek svih lijekova, a to je božansko milosrđe koje ozdravlja svaku ljudsku nemoć.⁷²

U svojim obraćanjima Rimskoj kuriji papa govori i o mogućim otporima koji se mogu pojaviti u odnosu na reformu. Govori o tri vrste otpora – otvoreni, skriveni i zlonamjerni. Otvoreni otpori su oni koji nastaju iz iskrenih razgovora, dok su skriveni oni koji govore da žele reformu, a zapravo žele da sve ostane isto. Zlonamjerne otpore papa Franjo smatra onima koji proizlaze iz loših pobuda koje potiče đavao.⁷³

Papa Franjo je u svojim govorima donio 12 kriterija za provođenje reforme:

- Individualnost – bit reforme za papu Franju su ljudi koji su dio reforme te ju čine mogućom. Reforma bez osobnog obraćenja gubi smisao.⁷⁴
- Pastoralnost – djelovanje Kurije treba biti vođeno duhom služenja i zajedništva.⁷⁵
- Misionarstvo – temelj cjelokupnog djelovanja Crkve jest navještaj.⁷⁶
- Racionalnost – potreban je racionalizam tijela Rimske kurije kako bi se uvidjelo da svaki dikasterij ima vlastite kompetencije koje se trebaju poštivati i racionalno dijeliti.⁷⁷
- Funkcionalnost – označava stalnu analizu uloga, kompetencija i osobne odgovornosti.⁷⁸
- Suvremenost – sposobnost čitanja i osluškivanja „znakova vremena“.
- Trezvenost – odnosi se na pojednostavljenje Kurije, to jest spajanje dikasterija prema materiji kojom se bave ili gašenje onih koji više ne odgovaraju onome zbog čega su nastali.⁷⁹
- Supsidijarnost – bolja koordinacija među dikasterijima⁸⁰

⁷² Usp. T. MATULIĆ, *Franjina obnova papinstva i crkve*, KS, Zagreb, 2020, str. 110

⁷³ Usp. I. MACUT, *Proročka dimenzija pape Franje – ad intra*, u: BS, 89 (2019) 3, str. 658

⁷⁴ Usp. *Isto*, str. 658

⁷⁵ Usp. *Isto*, str. 658.

⁷⁶ Usp. *Isto*, str. 658.

⁷⁷ Usp. *Isto*, str. 659.

⁷⁸ Usp. *Isto*, str. 659.

⁷⁹ Usp. *Isto*, str. 659.

- Sinodalnost – smanjenje broja dikasterija utjecat će na češće i učinkovitije susrete prefekta dikasterija i pape.⁸¹
- Katolicitet – Rimska kurija treba biti prožeta univerzalnošću Crkve te uključivati osobe iz čitavog svijeta. Također, treba osigurati više radnih mjesta vjernicima laicima.⁸²
- Profesionalnost – nemoguće je da svaki dikasterij ima vlastiti način trajnog obrazovanja djelatnika.⁸³
- Stupnjevitost - plod prosuđivanja koje u sebi uključuje povijesni proces i uzima u obzir potrebno vrijeme i razdoblja, zahtjeva potvrdu, dopušta ispravke, eksperimentiranja te potvrdu *ad experimentum*.⁸⁴

⁸⁰ Usp. *Isto*, str. 659.

⁸¹ Usp. *Isto*, str. 659.

⁸² Usp. *Isto*, str. 659.

⁸³ Usp. *Isto*, str. 659 – 660.

⁸⁴ Usp. *Isto*, str. 660.

3.1. Apostolska konstitucija *Praedicate Evangelium*

Reforma Rimske kurije jedna je od ključnih tema od samih početaka pontifikata pape Franje. Papa Franjo je već mjesec dana nakon preuzimanja službe, 13. travnja 2013., najavio namjeru reformiranja Rimske kurije osnivajući Vijeće kardinala - *Consilium Cardinalium Summo Pontifici* čija je zadaća pomoć papi u vođenju Crkve i u nacrtu reforme Rimske kurije. Vijeće je izraz biskupskog zajedništva te pomoć Petrovoj službi. Na samom početku Vijeće je imalo osam članova, a kasnije devet. Prvi sastanak toga savjetodavnog vijeća u nazočnosti pape Franje održao se od 1. do 3. listopada u privatnoj biblioteci Papinske palače.⁸⁵

Nakon pet godina rada nastao je nacrt nove apostolske konstitucije Rimske kurije kojem je bio posvećen veliki dio XXV. sjednice Vijeća kardinala. Privremeni naslov nacrta nove apostolske konstitucije Rimske kurije bio je *Praedicate Evangelium*, dakle naziv se zadržao i do same objave apostolske konstitucije. Tijek reforme obilježila su tri bitna mjerila. Prvo je *tradicija*, odnosno vjernost povijesti, u kontinuitetu s prošlošću. Drugo je mjerilo *posadašnjenje* odnosno proces prema kojemu se nadahnjuje djelovanje dikasterija za komunikaciju, Vijeća, i Tajništva za ekonomiju. Treće je mjerilo *koordinacija*, koja je popraćena postupkom pojednostavljenja. Tijekom rada na reformi Rimske kurije osnovano je Povjerenstvo za zaštitu maloljetnika te četiri nova dikasterija: Tajništva za ekonomiju i komunikacije, Dikasterij za laike, obitelj i život te Dikasterij za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja.⁸⁶ Važno je istaknuti kako je tijekom reforme Rimske kurije dugogodišnji proces u kojem su postupno donesene određene odluke, kao i promjene.

⁸⁵ Izvor: <https://ika.hkm.hr/vijesti/papa-ustanovio-vijece-kardinala/>

⁸⁶ Izvor: <https://svjetlo-vjere.com/papa-clanovima-rimske-kurije-govorilo-potrebi-reforme/>

Tablica 1. Kronološki tijek reforme Rimske kurije

Datum	Dokument	Promjena
28. rujan 2013	Hirograf <i>Quo instituitur Consilium Cardinalium ad adiuvandum Romanum Pontificem in Universali Ecclesia gubernanda adque suscipiendum consilium emendationis Constitutionis Apostolicae »Pastor bonus« de Curia Romana</i>	Osnovano Vijeće kardinala
24. lipnja 2013	Hirograf <i>Quo constituitur Commissio circa Institutum pro Operibus Religionis</i>	Ustanovljena Papinska komisija za Institut za religiozna djela
11. srpnja 2013.	Hirograf <i>De iudicialium instrumentorum iurisdictione civitatis Vaticanae super re poenali</i>	Određuje se nadležnost pravosudnih tijela Države Vatikanskog Grada u kaznenim stvarima
18. srpnja 2013.	Hirograf <i>Quo Pontificia Commissio pro ordinatione structurae oeconomicae-administrativae Sanctae Sedis instituitur</i>	Ustanovljena Papinska komisija za studij organizacije ekonomsko-administrativne strukture
8. kolovoza 2013.	Hirograf <i>De vitandis pecunia sordide parta, nummariis rebus ad tromocratiam fovendam et accumulatione armorum ingentis destructionis</i>	Ustanovljen Odbor za financijsku sigurnost Svete stolice
15. studenog 2013.	Hirograf <i>Ad probandum novum statutum auctoritatis de communicatione nummaria</i>	Konsolidirano Tijelo za financijske informacije
24. veljače 2014.	Hirograf <i>Ad novum Consilium instituendum pro Coordinatione Rerum Oeconomicarum ac Administratoriarum Sanctae Sedis Civitatisque Vaticanae</i>	Osnovano Tajništvo za ekonomiju i Savjet za ekonomiju Osnovan Ured generalnog revizora
22. ožujka 2014.	Hirograf <i>Minorum tutela actuosa</i>	Ustanovljena Papinska komisija za zaštitu maloljetnika
8. srpnja 2014.	<i>De translatione Sectionis Ordinariae Administrationis Patrimonii Apostolicae Sedis ad Secretariam de Re Oeconomica</i>	Premještena je Redovita sekcija upravljanja dobrima Svete Stolice na Tajništvo za ekonomiju
27. lipnja 2015.	Motu proprij <i>L'attuale contesto comunicativo</i>	Ustanovljeno Tajništvo za komunikaciju

15. kolovoz 2015.	Motu proprij <i>Mitis et misericors Iesus</i> Motu proprij <i>Mitis Iudex Dominus Iesus</i>	Provedena je reforma kanonskog procesa za proglašenje ništavosti ženidbe 39 u Zakoniku kanona Istočnih crkava te 40 u Zakoniku kanonskog prava za latinsku Crkvu
31. svibnja 2016	Motu proprij <i>De concordia inter Codices</i>	Promijenjene su i usklađene neke odredbe Zakonika kanonskog prava
15. kolovoza 2016.	Motu proprij <i>Sedula Mater</i>	Utemeljen Dikasterij za laike, obitelj i život
17. kolovoza 2016.	Motu proprij <i>Humanam progressionem</i>	Utemeljen Dikasterij za promicanje cjelovitoga ljudskog razvoja
11. veljača 2017.	Motu proprij <i>Sanctuarium in Ecclesia</i>	Kompetencije za svetišta prebacuju se na Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije
11. srpnja 2017.	Motu proprij <i>Maiorem hac dilectionem</i>	Uveden novi razlog beatifikacije i kanonizacije
3. rujna 2017.	Motu proprij <i>Magnum Principium</i>	Modificiran je kan. 838 Zakonika kanonskog prava za latinsku Crkvu s obzirom na praksu Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata u odnosu na kompetencije prevođenja liturgijskih knjiga i njihovu prilagodbu, među koje se mogu uvrstiti neki novi tekstovi koje su biskupske konferencije odobrile.
8. rujna 2017.	Motu proprij <i>Summa familiae cura</i>	Ustanovljuje se Papinski teološki institut Ivan Pavao II. za nauk o braku i obitelji
21. studeni 2017.		Utemeljena Treća sekcija državnog tajništva s odsjekom za osoblje s diplomatskom ulogom pri Svetoj Stolici
Lipanj 2018.		Predstavljen nacrt nove apostolske konstitucije <i>Praedicate Evangelium</i>
15. rujna 2018.	Apostolska konstitucija <i>Episcopalis communio</i>	Donesene izmjene i nadopune o biskupskoj sinodi u odnosu na kan.342 Zakonika

		<p>kanonskog prava iz 1983. godine, a također i dokuinuo sve one članke koji su u suprotnosti s PB, a nalaze se u Zakoniku kanonskog prava i Zakoniku kanona istočnih Crkava, suprotne članke iz motuproprija Pavla VI. <i>Apostolica sollicitudo</i> od 15. rujna 1965. godine te suprotne članke iz <i>Ordo Synodi Episcoporum</i> od 29. rujna 2006. godine</p>
--	--	--

Poslije gotovo devet godina rada objavljena je apostolska konstitucija *Praedicate Evangelium*. Dokument je objavljen 19. ožujka 2022. godine, na svetkovinu sv. Josipa, a stupio je na snagu 5. lipnja, na svetkovinu Duhova, te je zamijenio apostolsku konstituciju *Pastor Bonus*, sv. Ivana Pavla II. iz 1988. godine. *Praedicate Evangelium* sadrži i sistematizira reforme koje su već donesene proteklih godina, ali uvodi i određene novine. Ovim dokumentom završena je reforma Rimske kurije.

Apostolska konstitucija *Praedicate Evangelium*⁸⁷ sastoji se od 250 članaka podijeljenih u jedanaest naslova, odnosno dijelova:

- I. Preambula
- II. Načela i kriteriji za služenje Rimske kurije
- III. Opće odredbe
- IV. Državno tajništvo
- V. Dikasteriji:
 - Dikasterij za evangelizaciju
 - Dikasterij za nauk vjere
 - Dikasterij za službu milosrđa
 - Dikasterij za Istočne Crkve
 - Dikasterij za bogoštovlje i disciplinu sakramenata
 - Dikasterij za kauze svetaca
 - Dikasterij za biskupe

⁸⁷ Službeni hrvatski prijevod apostolske konstitucije još nije objavljen stoga koristimo engleski prijevod

- Dikasterij za kler
- Dikasterij za ustanove posvećenog života i društva apostolskog života
- Dikasterij za laike, obitelj i život
- Dikasterij za promicanje jedinstva kršćana
- Dikasterij za međureligijski dijalog
- Dikasterij za kulturu i obrazovanje
- Dikasterij za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja
- Dikasterij za zakonodavne tekstove
- Dikasterij za komunikaciju
- VI. Pravosudna tijela
- VII. Gospodarske organizacije
- VIII. Uredi
- IX. Odvjetnici
- X. Ustanove pridružene Svetoj Stolici
- XI. Prijelazno pravilo

Uvodni dio konstitucije pojašnjava nam svrhu reforme Rimske kurije. Sam naziv apostolske konstitucije *Praedicate Evangelium* upućuje na zadaću koju je Isus povjerio svojim učenicima: „Idite i navješćujte: Blizu je nebesko kraljevstvo.“ (Mt 10,7). Stoga, možemo zaključiti kako reforma Kurije nije sama sebi svrhom, nego je u službi temeljnog poslanja Crkve. Svrha Konstitucije je unaprijediti služenje Rimske kurije općoj Crkvi i svijetu. Temeljno načelo kojim se reforma vodila je misionarsko obraćenje Crkve koje ima za cilj obnoviti Crkvu prema slici Kristova poslanja ljubavi. Drugo načelo je zajedništvo, tj. sinodalnost Crkve. Velik naglasak stavljen je i na biskupsku suodgovornost.⁸⁸ Papa Franjo u Preambuli govori da "Papa, biskupi i drugi zaređeni službenici nisu jedini evangelizatori u Crkvi... Svaki je kršćanin, zahvaljujući krštenju, misionarski učenik u onoj mjeri u kojoj je naišao na ljubav Božju u Kristu Isusu". Iz toga potječe uključenost laika i laikinja u uloge uprave i odgovornosti. Apostolska konstitucija *Praedicate Evangelium* izričito pokazuje kako biskupi koji su na čelu dikasterija nemaju vlast kao takvi, nego samo u mjeri u kojoj vrše ovlast koju im

⁸⁸ Usp. FRANCIS, *Praedicate Evangelium*, Apostolic Constitution on the Roman Curia and its service to the Church in the world, br. 1-4,
Izvor: https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_constitutions/documents/20220319-costituzione-ap-praedicate-evangelium.html

je dodijelio papa. „Svaka kurijalna institucija izvršava svoje poslanje snagom vlasti koju prima od rimskoga prvosvećenika u čije ime djeluje s vikarskom vlašću u izvršavanju njegove izvorne službe. Iz toga razloga svaki vjernik može predsjedati dikasteriju ili tijelu, poštujući njihovu specifičnu nadležnost, vlast upravljanja i funkciju.“⁸⁹ Ovime se uvodi povijesna novina mogućnosti da na čelu dikasterija ili tijela budu imenovani laici.

3.2. Struktura Rimske kurije

„Rimska kuriju čine Državno tajništvo, Dikasteriji i druga Tijela koja su međusobno pravno jednaki.“⁹⁰ Svaku ustanovu Rimske kurije čine prefekt, odgovarajući broj članova, jedan ili više tajnika koji pomažu prefektu, te jedan ili više podtajnika. No, zbog svoje osobite naravi kurijalna ustanova može imati i drugačiji ustroj od navedenog. Sve službenike imenuje rimski prvosvećenik na petogodišnji mandat s mogućnošću produljenja za još pet. Viši službenici koji su klerici ili redovnici nakon pet se godina vraćaju u svoje mjesne Crkve odnosno redovničke zajednice. Na ovaj se način želi izbjeći „automatski karijerizam“.⁹¹ Nakon što prefekt ili tajnik navrši dob koja je propisana Općim odredbama mora podnijeti ostavku rimskom prvosvećeniku, koji onda odlučuje o tome, dok članovima prestaje služba s navršenom osamdesetom godinom.⁹²

U apostolskoj konstituciji *Praedicate Evangelium* papa Franjo potvrđuje cjelokupnu strukturu i zadaće Državnog tajništva. Državno tajništvo pomaže rimskom prvosvećeniku u vršenju njegova vrhovnog poslanja. Njime upravlja državni tajnik. Ono se za razliku od prethodne konstitucije *Pastor Bonus* gdje je Državno tajništvo sačinjavalo dva odsjeka, sastoji od tri odsjeka. To su Odsjek za opće poslove, Odsjek za odnose s državama i međunarodnim organizacijama, Odsjek za osoblje s diplomatskom ulogom Svete Stolice. Odsjek za opće poslove odgovoran je za poslove koji se tiču svakodnevnih službi rimskog prvosvećenika, sastavljanje i slanje apostolskih

⁸⁹ Usp. FRANCIS, *Praedicate Evangelium*, Apostolic Constitution on the Roman Curia and its service to the Church in the world, br.5, Izvor:

https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_constitutions/documents/20220319-costituzione-ap-praedicate-evangelium.html

⁹⁰ Usp. *Isto*, br. 12

⁹¹ Usp. <https://www.glas-koncila.hr/stupila-na-snagu-apostolska-konstitucija-praedicate-evangelium-reforma-rimske-kurije-u-sluzbi-misionarskoga-poslanja-i-sinodalnosti-crkve/>

⁹²Usp. FRANCIS, *Praedicate Evangelium*, Apostolic Constitution on the Roman Curia and its service to the Church in the world, br. 17, Izvor:

https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_constitutions/documents/20220319-costituzione-ap-praedicate-evangelium.html

konstitucija, dekretalnih poslanica, apostolskih pisama, poslanica i dr; brine o objavljivanju akata i javnih dokumenata Svete Stolice u službenom glasilu *Acta Apostolicae Sedis*. Također, daje upute Dikasterijima u vezi sa službenim priopćenjima koja se tiču i djela rimskoga prvosvećenika i djelovanja Svete Stolice. Odsjek za opće poslove ima zadaću čuvati olovni pečat i ribarski prsten; brinuti se za sastanke voditelja kurijalnih ustanova te provedbu odgovarajućih odredbi.; brine se o imenovanjima koja je napravio ili odobrio rimski prvosvećenik; priprema akte koji se tiču papinskih časti i prikuplja i objavljuje statistike o životu Crkve širom svijeta.⁹³ Odsjek za odnose s državama i međunarodnim organizacijama brine o poslovima koji se moraju rješavati s civilnim vlastima. Brine o diplomatskim i političkim odnosima Svete Stolice s državama te zajedničkim poslovima za promicanje dobra Crkve i građanskog društva. Odsjek za osoblje s diplomatskom ulogom Svete Stolice odgovoran je za osobe koje rade u diplomatskoj službi Svete stolice, brine o njihovim životnim i radnim uvjetima, ali i njihovom trajnom obrazovanju. Dakle, možemo zaključiti kako treći odsjek predstavlja novinu s obzirom na apostolsku konstituciju *Pastor Bonus*.⁹⁴

Jedna od temeljnih novina u odnosu na *Pastor Bonus* su dikasteriji (grč. δικαστήριον: sudište, sud). Posebice su zanimljiva prva tri dikasterija u odnosu na prethodnu Konstituciju. Naime, apostolskom konstitucijom *Praedicate Evangelium* Dikasteriji su zamijenili prethodnih devet Kongregacija. Tako je u *Pastor Bonus* prvo mjesto na popisu ureda Rimske kurije zauzimala Kongregacija za nauk vjere dok je u *Praedicate Evangelium* na prvom mjestu Dikasterij za evangelizaciju. Ovaj dikasterij odražava opće poslanje pape Franje, a to je djelo evangelizacije. Tako se naglasak s čuvanja pologa vjere premješta na njezino naviještanje. Posebnost ovog Dikasterija je i u tome što na njegovom čelu nije prefekt, nego sam papa. Dikasterij za evangelizaciju mjerodavan je za temeljna pitanja evangelizacije u svijetu i za ustanovljavanje, praćenje i potporu novih partikularnih Crkava, ne dovodeći u pitanje nadležnosti Dikasterija za Istočne Crkve.⁹⁵ Kongregaciju za nauk vjere zamijenio je Dikasterij za nauk vjere koji ima zadaću pomagati papi i biskupima u naviještanju evanđelja u čitavome svijetu, promicanju i zaštiti integriteta katoličkog učenja o vjeri i moralu, nadahnjujući se na

⁹³ Usp. FRANCIS, *Praedicate Evangelium*, Apostolic Constitution on the Roman Curia and its service to the Church in the world, br. 44-48; Izvor: https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_constitutions/documents/20220319-costituzione-ap-praedicate-evangelium.html

⁹⁴ Usp. *Isto*, br. 49-52

⁹⁵ Usp. *Isto*, br. 53

pologu vjere i tražeći njegovo sve dublje razumijevanje pred novim problemima i pitanjima koja se javljaju. Sastoji se od dva odsjeka, a to su doktrinarni i disciplinarni. Doktrinarni odsjek bavi se pitanjem nauka, a disciplinarni odsjek bavi se kaznenim djelima koja su pridržana Dikasteriju.⁹⁶ Nakon nauka vjere na treće mjesto dolazi milosrđe, sastavni dio poslanja i života Crkve – Dikasterij za službu milosrđa. Ovaj dikasterij svojim djelovanjem oživotvoruje brigu i blizinu pape za one koji žive na margini, u siromaštvu ili su pogođeni teškim prirodnim nepogodama i katastrofama.⁹⁷

Dikasterij za Istočne Crkve bavi se pitanjima koja se tiču Istočnih Katoličkih crkava (*sui iuris*), a postojeće nadležnosti nisu promijenjene. Dikasterij za bogoštovlje i disciplinu sakramenata promiče svetu liturgiju prema obnovi koju je poduzeo Drugi vatikanski sabor. Dikasteriju za kauze svetaca potvrđuju se zadaće dodijeljene Kongregaciji za kauze svetaca. Jedna od zadaća je prosuđivati o dodjeljivanju naslova crkvenog naučitelja nekome svecu, nakon što se o tome pozitivno očituje Dikasterij za nauku vjere. Dikasterij za biskupe je odgovoran za sve vezano uz obavljanje biskupske službe u Latinskoj crkvi, ne dovodeći u pitanje nadležnost Dikasterija za evangelizaciju. U sklopu tog Dikasterija djelovat će Papinska komisija za Latinsku Ameriku. Dikasterij za kler je mjerodavan za sve što se odnosi na svećenike i đakone dijecezanskog klera u vezi s osobama, njihovom pastoralnom službom i onim što im je potrebno za plodno vršenje njihove službe. U tim stvarima nudi biskupima odgovarajuću pomoć. Dikasterij je mjerodavan za slučajeve oslobađanja od dužnosti i obaveza koje su dijecezanski klerici i članovi ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života, Latinske Crkve i Istočnih Crkava preuzeli đakonatom i prezbiteratom. Dikasterij za ustanove posvećenog života i društva apostolskog života zadržava nadležnosti nekadašnjeg vatikanskog ureda za redovnike. Nadležnost Dikasterija proteže se i na treće redove i udruge vjernika koje su osnovane sa željom da postanu ustanova posvećenog života ili družba apostolskog života. Dikasterij za laike, obitelji i život nadležan je za unapređenje apostolata vjernika laika, pastorala mladih, obitelji i njezina poslanja prema Božjem planu, starijih osoba, te za promicanje i zaštitu života.⁹⁸ Dikasterij za promicanje jedinstva kršćana je tijelo koje se bavi ekumenizmom. U svrhu unapređenja odnosa između katolika i Židova, pri Dikasteriju se osniva Komisija za vjerske odnose sa

⁹⁶ Usp. *Isto*, br. 69-76

⁹⁷ Usp. *Isto*, br. 79-80

⁹⁸ Usp. *Isto*, br.121-128

židovstvom.⁹⁹ Ostali uredi su Dikasterij za međureligijski dijalog, Dikasterij za kulturu i obrazovanje koji je nastao spajanjem Kongregacije za katolički odgoj i Papinskog vijeća za kulturu, Dikasterij za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja, Dikasterij za zakonodavne tekstove, Dikasterij za komunikaciju. Većina dikasterija uz promjenu samog naziva, nema značajnijih promjena.

Osim navedenih dikasterija reforma je dotaknula i ostale kurijalne urede i tijela, kao što su pravosudna tijela, uredi, odvjetnici, a većina reformi odnosi se na sljedeća tijela:

- Vijeće za ekonomska pitanja
- Tajništvo za ekonomska pitanja
- Uprava imovine Apostolske Stolice
- Ured glavnog revizora
- Vijeće za pridržana pitanja

Vijeće za ekonomska pitanja je nadležno za nadzor nad administrativnim i financijskim strukturama i aktivnostima kurijalnih ustanova te ustanova koje su povezane sa Svetom stolicom. Sastoji se od osam kardinala ili biskupa koji predstavljaju univerzalnost Crkve i od sedam laika različitih nacionalnosti. Imenuje ih rimski prvosvećenik na mandat od pet godina.¹⁰⁰ Već 2014. godine papa Franjo je apostolskim pismom u obliku motu proprija *Fidelis dispensator et prudens* ustanovio Tajništvo za ekonomiju kao dikasterij Rimske kurije.¹⁰¹ Tajništvo za ekonomiju je odgovorno za financijska i gospodarska pitanja Rimske kurije. Obavlja nadzor nad kurijalnim ustanovama, uredima i ustanovama koje su povezane sa Svetom Stolicom ili se na nju pozivaju. Ima zadaću vršiti posebnu kontrolu nad *Novčićem Sv. Petra* i ostalim papinskim fondovima. Tajništvom predsjedava prefekt uz pomoć tajnika. Tijelo je podijeljeno na dva odsjeka: jedan za regulaciju, kontrolu i nadzor u ekonomskim i financijskim pitanjima, a drugi za regulaciju, kontrolu i nadzor u upravnim stvarima.¹⁰²

⁹⁹ Usp. *Isto*, br.146

¹⁰⁰ Usp. FRANCIS, *Praedicate Evangelium*, Apostolic Constitution on the Roman Curia and its service to the Church in the world, br. 205-206; Izvor: https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_constitutions/documents/20220319-costituzione-ap-praedicate-evangelium.html

¹⁰¹ Usp. FRANCIS, *Fidelis dispensator et prudens*, Apostolic Letter issued motu proprio; Izvor: https://www.vatican.va/content/francesco/en/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20140224_fidelis-dispensator-et-prudens.html

¹⁰² Usp. FRANCIS, *Praedicate Evangelium*, Apostolic Constitution on the Roman Curia and its service to the Church in the world, br. 212-213; Izvor:

Uprava imovine Apostolske Stolice je tijelo odgovorno za upravu i upravljanje nekretninama i pokretninama Svete Stolice namijenjene osiguranju sredstava potrebnih za pravilno vršenje službe Rimskoj kuriji za dobrobit cijele Crkve.¹⁰³

Ured glavnog revizora ima zadaću vršiti reviziju financijskih izvještaja Svete Stolice. Osnovne zadaće su spriječiti nepravilnosti u korištenju ili raspodjeli financijskih ili materijalnih sredstava te nepravilnosti u davanju ugovora ili u obavljanju transakcija ili raspolaganja. Također, spriječiti djela korupcije ili prijevare. Glavni revizor može samostalno ili na zahtjev Vijeća za ekonomiju ili odgovornih za pojedina Tijela pokrenuti istragu.

Vijeće za pridržana pitanja je odgovorno za odobravanje svakog pravnog, gospodarskog ili financijskog dokumenta koji za veće dobro Crkve ili osoba mora biti pod tajnom, izmaknut kontroli i nadzoru nadležnih tijela. Također, ima zadaću provjeravati ugovore Svete Stolice koji prema zakonu zahtijevaju povjerljivost i nadzirati ih.¹⁰⁴

Konstitucija je imala za namjeru smanjiti broj odjela, to jest dikasterija Rimske kurije. Napravimo li usporedbu s *Pastor Bonus* možemo uočiti kako broj dikasterija nije znatno manji.

https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_constitutions/documents/20220319-costituzione-ap-praedicate-evangelium.html,

¹⁰³ Usp. *Isto*, br. 219

¹⁰⁴ Usp. *Isto*, br. 225

<i>Pastor Bonus</i>	<i>Praedicate Evangelium</i>		
Secretariat of State	Secretariat of State	Pontifical Council for Justice and Peace	
Congregation of Doctrine of Faith	Dicastery for Evangelization	Pontifical Council "Cor unum"	
Congregation for the Oriental Churches	Dicastery for the Doctrine of the Faith	Pontifical Council for the Pastoral Care of Migrants and Itinerant People	
Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments	Dicastery for the Service of Charity	Pontifical Council for Pastoral Assistance to Health Care Workers	
Congregation for the Causes of Saints	Dicastery for the Eastern Churches	Pontifical Council for the Interpretation of Legislative Texts	
Congregation for Bishops	Dicastery for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments	Pontifical Council for Inter-Religious Dialogue	
- Pontifical Commission for Latin America	Dicastery for the Causes of Saints	Pontifical Council for Dialogue with Non-Believers	
Congregation for the Evangelization of Peoples	Dicastery for Bishops	Pontifical Council for Culture	
Congregation for the Clergy	Dicastery for the Clergy	Pontifical Council for Social Communications	
- Pontifical Commission for Preserving the Patrimony of Art and History	Dicastery for Institutes of Consecrated Life and Societies of Apostolic Life	<u>Administrative Services</u>	<u>Institutions of Finance</u>
Congregation for Institutes of Consecrated Life and for Societies of Apostolic Life	Dicastery for the Laity, the Family and Life	Apostolic Camera	Council for the Economy
Congregation of Seminaries and Educational Institutions	Dicastery for Promoting Christian Unity	Administration of the Patrimony of the Apostolic See	Secretariat for the Economy
Tribunals	Dicastery for Interreligious Dialogue	Administration of the Patrimony of the Apostolic See	Administration of the Patrimony of the Apostolic See
Apostolic Penitentiary	Dicastery for Culture and Education	Prefecture for the Economic Affairs of the Holy See	Office of the Auditor General
Supreme Tribunal of the Apostolic Signatura	Dicastery for Promoting Integral Human Development		Commission for Confidential Matters
Tribunal of the Roman Rota	Dicastery for Legislative Texts		Committee for Investments
Pontifical Councils	Dicastery for Communication		<u>Offices</u>
Pontifical Council for the Laity	Institutions of Justice		Prefecture of the Papal Household
Pontifical Council for Promoting Christian Unity	Apostolic Penitentiary		Office for the Liturgical Celebrations of the Supreme Pontiff
Pontifical Council for the Family	Supreme Tribunal of the Apostolic Signatura		Camerlengo of the Holy Roman Church
	Tribunal of the Roman Rota		<u>Advocates</u>
			<u>Institutions Associated with the Holy See</u>
		Total: 30	Total: 29

Slika 1. Usporedba *Pastor Bonus/Praedicate Evangelium* s obzirom na broj odsjeka¹⁰⁵

Možemo uočiti kako smanjenje broja odjela nije toliko utjecalo na broj samih odsjeka, nego se odnosi na racionaliziranje njihovog djelovanja kako bi se izbjeglo preklapanje nadležnosti, ali i povećala učinkovitost.

¹⁰⁵ Izvor: [From Pastor Bonus to Praedicate Evangelium. A Combination of Tradition, Revision and Innovation \(ustpaul.ca\)](http://ustpaul.ca)

Zaključak

Rimsku kuriju treba gledati kao sveukupnost ureda i središnjih ustanova „koje pomažu rimskom biskupu u vršenju njegove pastirske službe, kojom se jača jedinstvo vjere i zajedništvo Božjega naroda i promiče vlastito poslanje Crkve u svijetu na dobrobit i služenje općoj Crkvi i partikularnim Crkvama.“¹⁰⁶ O njezinoj važnosti govori i potreba da se ustanovi već u prvim stoljećima Crkve. Kroz povijest je bila podložna raznim promjenama koje su utjecale na njezinu strukturu i organizaciju.

Razdoblje nakon II. vatikanskog sabora za Rimsku kuriju bilo je razdoblje reformi. Svaka reforma imala je za cilj prilagoditi Rimsku kuriju potrebama vremena i crkvenog života. Pavao VI. je apostolskom konstitucijom *Regimini Ecclesiae Universae* htio Kuriju prilagoditi postulatima II. vatikanskog sabora. Nekoliko godina kasnije Ivan Pavao II, apostolskom konstitucijom *Pastor Bonus*, želio je uvesti druge promjene te funkcioniranje Rimske kurije prilagoditi Zakoniku kanonskoga prava iz 1983. Također, Benedikt XVI. je kroz različite motu proprio u Rimsku kuriju unio potrebne promjene i prilagodbe konstitucije *Pastor Bonus*. Nakon odreknuća Benedikta XVI. na generalnim kongregacijama koje su prethodile konklavi od novog pape se tražilo da provede novu reformu. Tako papa Franjo već na samom početku pontifikata ima važnu zadaću – reformu Rimske kurije. Objavom apostolske konstitucije *Praedicate Evangelium* najavljena reforma je završena, a u Rimsku kuriju su uvedene povijesne novine.

Možemo zaključiti kako je Rimaska kurija od samih početaka bila podložna promjenama, a sve s ciljem da slika i lice Rimske kurije odgovara zahtjevima vremena, da se zakoni upotpune i dovrše te da ustanove Rimske kurije postanu prikladnije za postizanje svrhe za koju su ustanovljeni. Također, Rimaska kurija je bila često kritizirana, a stanje nije puno bolje ni danas, mnogo toga predbacuje se papinim suradnicima. Stoga papa Franjo, unatoč činjenici da većina svoj posao obavlja vjerno i s velikom posvećenošću, ukazuje na to da će bez promjene mentaliteta, nastojanja oko praktičnog biti uzaludna. Dakle, reforme u organizaciji i strukturama su nužne, ali su beskorisne bez obnove srca i ljudi. Kada govorimo o reformi potrebno je voditi se mišlju kako su zakoni i dokumenti ograničeni i prolazni, a kako Rimaska kurija nije

¹⁰⁶ PB, br. 1.

nepokretni birokratski aparat u budućim će vremenima ponovno prilagoditi svoj život i ljudske strukture zahtjevima vremena.

Literatura

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Ad gentes*, Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve, KS, Zagreb, 2008.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Christus Dominus*, Dekret o pastirskoj službi biskupa, KS, Zagreb, 2008.

FRANCIS, *Fidelis dispensator et prudens*, Apostolic Letter issued motu proprio; Izvor: https://www.vatican.va/content/francesco/en/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20140224_fidelis-dispensator-et-prudens.html

FRANCIS, *Praedicate Evangelium*, Apostolic Constitution on the Roman Curia and its service to the Church in the world, Izvor: https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_constitutions/documents/20220319-constituzione-ap-praedicate-evangelium.html#INSTITUTIONS_OF_FINANCE

GLAS KONCILA, 27. 8. 1967. 17 (110) VI., Zagreb

GLAS KONCILA, 14. 1. 1968.2 (121), VII, Zagreb

IVAN PAVAO II., *Pastor Bonus*, Apostolska konstitucija o Rimskoj kuriji, u: Zakonik kanonskog prava proglašen vlašću Ivana Pavla II., s izvorima, Glas Koncila, Zagreb, 1996.

KOLARIĆ, J., *Franjo Šeper 1960-1969.*, u: Zagrebački biskupi i nadbiskupi, ŠK, Zagreb, 1994

MACUT, I., *Proročka dimenzija pape Franje – ad intra*, u: Bogoslovska smotra, 89(2019.)3

MERCIER, J., *Povijest Vatikana*, Barbat, Zagreb, 2001.

NUIĆ, V. B., *Opće pravo Katoličke Crkve*, KS, Zagreb, 1985.

PRANJIĆ, P., *Božji narod*, II. knjiga Zakonika kanonskog prava; kanoni 204 – 746 s komentarom, KBF Sarajevo, 2012.

ŠALKOVIĆ, J., *Kanonskopravno uređenje u vrijeme Ivana Pavla II.* u: Ivan Pavao II: poslanje i djelovanje, Glas Koncila, Zagreb, 2007

ŠKALABRIN, N., Knjiga II., Božji narod, Đakovo, 2009.

Izvori:

<http://www.misije.hr/>

<http://www.zg-nadbiskupija.hr/default.aspx?id=7196>

<https://ika.hkm.hr/novosti/ubicumque-et-semper/>

<https://svjetlo-vjere.com/papa-clanovima-rimske-kurije-govorio-potrebi-reforme/>

<https://ika.hkm.hr/novosti/bozicno-primanje-rimske-kurije/>

<https://ika.hkm.hr/novosti/papin-popis-bolesti-rimske-kurije/>

<https://ika.hkm.hr/vijesti/papa-ustanovio-vijece-kardinala/>

<https://www.glas-koncila.hr/stupila-na-snagu-apostolska-konstitucija-praedicate-evangelium-reforma-rimske-kurije-u-sluzbi-misionarskoga-poslanja-i-sinodalnosti-crkve/>

[From Pastor Bonus to Praedicate Evangelium. A Combination of Tradition, Revision and Innovation \(ustpaul.ca\)](#)